Mustaqil gazeta
HURRIYAT
1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan
№18 (272) 2002-yil 8-may

"Ҳуррият" сизники,
Сиз ҲУРРИЯТники бўлинг!
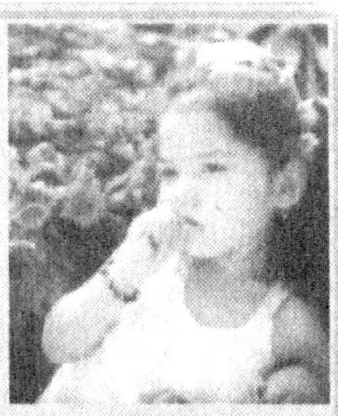
Газетамизга обуна давом этмоқда.
Нашр кўрсаткичимиз:
Якка обуначилар учун — 233, ташкилотлар учун — 234.

МММда

МУАММОЛАРИМИЗ МУҲОКАМАСИ

Хотин-қиз журналистлар клубининг матбуот ҳақидаги қонунларимизнинг амалиётда қўлланишига бағишланган навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди. Дастлаб клуб аъзолари Ўзбекистон халқ шоираси, "Саодат" журнали Бош муҳаррири Ойдин Ҳожиеванинг таваллуд айёми билан самимий қутладилар. Унинг матбуотимиз, шеъриятимиз ривожидаги ҳиссаси алоҳида таъкидланди ва муҳлисларнинг ижодкордан ҳали ажойиб шеър ва мақолалар кутиши айтилди.

Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ҳамраиси Хуршид Дўстмуҳаммад, Педагогика Университети профессори Омина Каримова, "Меҳнат" нашриёти Бош директори Жаббор Раззоқов кун тартибидаги масала юзасидан сўзлар экан, қонунларимизни ўрганиш зарурияти, ҳуқуқий маърифат етишмаслиги боис амалиётда вужудга келаётган воқеа-ҳодисалар, Қонун ва қарорларнинг ўзаро бир-бирини инкор қилиш ҳолатлари ва уни бартараф этишда ижодкорларнинг фаоллиги хусусида сўзладилар.

Хушхабар

ЖУРНАЛИСТ ВА ҲУҚУҚ

Ўзбекистон Миллий Матбуот маркази (ЎзМММ)нинг Самарқанд вилоят бўлими ташкил этилганлигига ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Шунга қарамасдан, бўлим Евразия фондининг грантини олишга муваффақ бўлди. Буни энди оёққа тура бошлаётган янги ташкилотнинг ютуғи сифатида баҳолаш мумкин.

ЎзМММ бундан қарийб беш йил олдин Адлия вазирлиги томонидан рўйхатга олинган эди. Шундан буён ўз фаолиятини жадаллик билан бошлаб юборган ҳамда ушбу марказ ўтган йиллар давомида журналистларни ва улар орқали бутун жамиятимизни зарур ва муҳим ахборот билан таъминлашда жонбозлик кўрсатиб келаётир. Ана шу эзгу мақсадни кўзлаб мунтазам баъзан бир ҳафтада 5—6 марта, матбуот анжумани, тақдимот маросими ўтказиб турилмоқда.

Маҳаллий ва чет эллик журналистлар учун Тошкент марказидаги ЎзМММ биноси анча қадрдон бўлиб қолган. Чунки бу ерда керакли ахборот олиш билан бирга касбдошлар ўзаро учрашиб, бир-бирининг ҳол-аҳволидан хабардор бўлишади, касбга доир мулоқотларда қатнашишади. Марказ ҳузуридаги журналистлар клубининг бу йўналишдаги ишлари таҳсинга лойиқдир.

ЎзМММнинг пойтахтда амалга ошираётган кўп қиррали фаолиятини вилоятларда ҳам давом эттириш мақсадида жойларда унинг бўлимларини ташкил этишга киришилди. Ана шундай бўлим биринчи бўлиб Самарқандда очилди. Ўз фаолиятини самарали олиб бориш учун ЎзМММнинг Самарқанд вилоят бўлимига маблағ, замонавий техника воситалари талаб этилади. Бу муаммони ҳал этиб, тезроқ касбдошларга амалий кўмак беришга киришиш учун грант олишга лойиҳа тайёрлашни мақсадга мувофиқ, деб топдик.

Мамлакатимизда самарали фаолият кўрсатиб келаётган халқаро ташкилотлардан бири бўлган Евразия фондига "Журналистлар ҳуқуқий саводхонлигини ошириш" мавзусидаги лойиҳани тақдим этдик. Шуниси қувонарлики, жамғарма раҳбарияти лойиҳамизни қўллаб-қувватлади ва зарурий грант суммасини ажратишга қарор қилди.

Бир йил, яъни жорий йилнинг 1 майидан келгуси йилнинг 30 апрелигача бўлган муддатда амал қиладиган ушбу лойиҳа Самарқанд вилояти журналистлари учун хизмат қилишга қаратилган. Жумладан, журналистлар учун учта семинар ўтказилди. Унда республикамизнинг кўзга кўринган ҳуқуқшунослари ва ҳуқуқ соҳасида қалам тебратаётган журналистлар маъруза қилиш учун таклиф этилади. Шунингдек, ҳар ойда бир марта "Оммавий ахборот воситалари ва ҳуқуқ" номли ахборотнома чоп этилади. Матбуот маркази қошида тажрибали адвокат журналистларга бепул ҳуқуқий маслаҳат кўрсатиш мақсадида ишга киришди. Бундан ташқари, журналистика ва ҳуқуқ мавзусига бағишланган китоблар сотиб олинади ва улар ҳам жиҳозлар каби журналистлар хизматида бўлади.

Бўлимимиз ЎзМММ билан ҳамкорликда вилоятда қатор тадбирларни ўтказишни режалаштирган. Ҳаммаси касбдошларимизга хизмат қилишга қаратилгандир.

Тошпўлат РАҲМАТУЛЛАЕВ,
ЎзМММ Самарқанд вилоят бўлими раиси

Сана

ДИЙДОРГА НИМА ЕТСИН!

Жафокаш халқимиз асрлар давомида не-не оғир синовлар, машаққатли кунларни кўрмади. Ўз озодлиги, эркинлиги, тинч ҳаёти йўлида курашиб, беҳисоб қурбонлар берган ота-боболаримиз жасорати тарихий хотирамиздан ҳеч қачон ўчмайди.

Ислом КАРИМОВ

Хотира ва қадрлаш куни муносабати билан кекса журналистларни йўқлаш, уларни бир даврага таклиф қилиш анъана тусига кириб бормоқда. Миллий матбуот марказида бўлиб ўтган бу сафарги тадбир ҳам шундай бўлди.

Тадбирга йиғилганлар 2002 йилни Президентимиз томонидан "Қарияларни қадрлаш йили" деб эълон қилингани ва Вазирлар Маҳкамасининг яқинда қабул қилинган "**Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиларини рағбатлантириш тўғрисида**"ги қарорини қизғин муҳокама қилишди ва ҳукуматимизнинг бундай саъй-ҳаракатидан мамнун эканликларини билдиришди.

Йиғилганлар ватанимиз эркинлиги ва шаънини ҳимоя қилиш йўлида қурбон бўлганларни, ўзининг ҳалол меҳнати билан миллий матбуотимиз ривожига ҳисса қўшган журналистларимиз руҳини хотирлаб, бир дақиқа сукут сақлашди.

Сўнг устоз-шогирд ва дўстлар ўртасида бўлиб ўтган воқеалар ёдга олинди. Бундан баъзан маҳзун, баъзан қувонарли ҳолатлар, ўрни келганда бирор сабаб билан айтилмай қолган гап-сўзлар ҳам четда қолмади. Дийдор ғанимат-да!

Дарвоқе, кекса журналистлар бугунги матбуот, радио-телевидения ҳақида мунозара қилар экан, бундай дийдор кечаларини ёш журналистлар билан ўтказиш зарурлигини алоҳида таъкидлашди. Ахир тадбирда бугунги кун журналистикаси шаънига озмунча фикр билдирилмадида! Қолаверса, катта журналистларимиз(устозларимизни "кекса" дейишга тил бормайди, улар ҳануз ўзларини ёшлардек бардам тутишади)дан ўрганадиган ва улар ёшларга берадиган маслаҳатлар оз эмас.

Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ҳамда Миллий матбуот маркази мазкур тадбирнинг ташкилотчиси бўлишди.

Бахтиёр АБДУСАТТОРОВ

УШБУ СОНДА:

ТУҲМАТМИ Ё ҲАҚИҚАТ? Муаллимнинг муаллақ тақдири
ЯШАНГ, ЖАНОБ ЭЛЧИ! 2

ХОТИРЖАМ ҚАЛБ... АРМОНИ

БАШОРАТ ВА ЗАКОВАТ СИРИ 3

“ХОТИН — ЖАФО,

...МУШУК ВАФО” 4

Тадбир

МАТБУОТ ЭРКИНЛИГИ ЙЎЛИДА

3 май — Жаҳон матбуот эркинлиги куни муносабати билан Интерконтинентал меҳмонхонасида катта анжуман бўлиб ўтди. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Ўзбекистондаги ваколатхонаси ҳамда Очиқ Жамият институти кўмак жамғармаси ҳомийлигида ташкил этилган мазкур табдирда вилоят ва республикамиз оммавий ахборот воситалари, шунингдек, нодавлат ва халқаро ташкилотларнинг вакиллари иштирок этишди. Унда мамлакатимиз ОАВининг ривожланиши, ОАВни ташкилий ва институционал қўллаб-қувватлаш, журналист кадрлар тайёрлаш, касбий ахлоқ масалалари, Ўзбекистондаги ижтимоий-иқтисодий ва демократик ислоҳотларни татбиқ этишда ОАВнинг ролини ошириш масалалари атрофлича муҳокама этилди.

Анжумандан ЮНЕСКО ва Чегара билмас мухбирлар НТ ҳамкорлигида илк бор ўзбек тилида чоп этилган "Журналистлар учун амалий қўлланма" рисоласининг тақдимот маросими ҳам ўрин олди. Таъкидлаш жоизки, ушбу қўлланма ЮНЕСКОнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси ва Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Ахборот маркази ҳамкорлигида нашр қилинди.

Анжуман сўнггида Очиқ жамият институти кўмак жамғармаси томонидан Жаҳон матбуот эркинлиги кунига бағишлаб эълон қилинган энг яхши мақола, радиоэшиттириш ва телелавҳалар танлови ғолибларини тақдирлаш маросими бўлиб ўтди. Энг яхши мақола муаллифлари сифатида самарқандлик журналист Тошпўлат Раҳматуллаев, "Моҳият" газетаси бош муҳаррир ўринбосари Алишер Назаров, "Ҳуррият" мустақил газетаси бўлим мудири Турсунали Акбаров ва бошқалар ғолиб деб эътироф этилди. Ғолиблар видеокамералар ва фотоаппарат билан тақдирландилар. Қувонарли жиҳати шундаки, ғолиб ҳамкасбларимизнинг танловга тақдим этган аксарият мақоласи "Ҳуррият" мустақил газетаси саҳифаларида эълон қилинган.

Андижонлик мустақил журналист Зокиржон Иброҳимов энг яхши телелавҳа муаллифи деб топилди. Унга сўнгги русмдаги компьютер ҳадя қилинди.

Нодир МЎМИНОВ

Олимпиада

ТАЛАБАЛАР БЕЛЛАШУВИ

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий Университетида журналистика, Ўзбекистон тарихи, чет тили фанлари бўйича талаба-журналистларнинг республика олимпиадаси бўлиб ўтди. Унда Миллий университет, Жаҳон тиллари университети ва қорақалпоғистонлик талаба-журналистлар ўзаро куч синашишди.

Таъкидлаш керакки, бугунги кун журналистикаси олдида долзарб мавзу ва муаммолар йўқ эмас. Шулардан бири журналистнинг ихтисослашуви. Бунинг учун эса албатта касбий билим ва маҳорат зарур. Анжумандан кўзланган мақсад талабаларнинг ихтисослашувига кўмак берувчи фанлар бўйича билимларини мустаҳкамлаш ва бирров синовдан ўтказиш эди.

Тадбирда энг билимдон ва зукко талаба номига ЎзМУ талабаси Н.Саломов муяссар бўлди. У энг юқори бал тўплаб I даражали дипломни қўлга киритди. II ва III ўринлар Жаҳон тиллари университети ва Қорақалпоғистон Давлат университети талабаларига насиб этди. Умумжамоа ҳисобида ҳам мана шундай кетма-кетлик такрорланди.

Мадина ҲАМДАМОВА,
ЎДЖТУ талабаси

Ислоҳот

РАҚОБАТ БЎЛСА, РИВОЖЛАНИШ БЎЛАДИ

Иқтисодий тараққиётнинг муҳим шартларидан бири соғлом рақобат муҳитини яратишдир.

Бунинг учун иқтисодиётни монополиядан чиқарган ҳолда бозор муносабатларига ўтиш ва мулк шаклларидан қатъий назар бозорда монопол мавқега эга корхоналар фаолиятини давлат томонидан тартибга солиш зарур. Фақат шу йўл билан соғлом рақобат муҳитини шакллантириш ҳамда истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мумкин.

Жаҳон тажрибасига назар солсак, рақобат хусусий кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш, уларни қўллаб-қувватлаш ҳамда сонини ошириш орқали ривожланганлигини кўрамиз.

Бугунги кунда республикамизда кичик ва ўрта корхоналарнинг сони 177,7 мингдан ошган бўлиб, республика аҳолисининг 1000 киши бошига 7,1 кичик ва ўрта корхоналар тўғри келмоқда. Ваҳоланки, 2000 йилда бу кўрсаткич 6 тани ташкил қилган эди. 2001 йилда Республикамиздаги ялпи ички маҳсулотининг 33,8 фоизи кичик ва ўрта корхоналар улушига тўғри келган. Республикамизда хусусий секторни ривожлантириш ва рақобат муҳитини яратишга маъсул бўлган иқтисодий институтлардан бири Монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш Давлат Қўмитасидир. Бу борадаги ишларда мазкур қўмита зарур ташкилий, иқтисодий ва молиявий шарт-шароитларни, мустаҳкам ҳуқуқий базани шакллантириш, монополияга қарши тартибга солишнинг кучли механизмини барпо этиш, товар (хизмат) бозорларини монополлаштириш юзасидан ҳар қандай уринишларнинг олдини олиш, уларни чеклаш ва барҳам бериш, монополиядан чиқаришда республика тармоқ ва минтақавий дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишни мувофиқлаштириш ҳамда монополияга қарши барча қонун ҳужжатларига риоя қилиш устидан давлат назоратини юритади.

Қўмита республика товар (хизмат) бозорларини таҳлил қилиб, мавқеи устун бўлган хўжалик субъектларини монопол корхоналар давлат реестрига киритади. Назорат қилишдан мақсад, биринчидан монопол корхоналарнинг ўз устунлик мавқеини суиистеъмол қилишининг олдини олишдир. Яъни улар ишлаб чиқарган маҳсулот (хизмат)ларига юқори нархлар қўйиш эвазига истеъмолчилар ҳуқуқини бузиш ҳолларига йўл қўймаслик. Иккинчидан, монопол корхоналар рақобатлаша оладиган янги хўжалик субъектларни ташкил этилишига кўмаклашиш. 2000—2001 йилларда Республика товар (хизмат) бозорларида фаолият кўрсатаётган 264та корхона ва 911 маҳсулотларнинг (хизмат) Давлат реестридан чиқарилганлиги юқоридаги фикримизнинг далилидир. Республикамизда автотранспорт, қурилиш, маиший хизмат, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ва истеъмол товарлари каби бозорларда соғлом рақобат муҳити шаклланганлигини айтиб ўтиш жоиз.

Республикамиздаги табиий монополиялар соҳасида ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар ва кўрсатилаётган хизматлар макроиқтисодий кўрсаткичларнинг асосини ташкил этади. Шу сабабли Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари асосида табиий монополиялар, яъни "Ўзбекэнерго" "Ўзбекистон темир йўллари", "Аҳолига коммунал хизмат кўрсатиш" каби тизимларини такомиллаштириш, фаолиятини ташкил этиш ва монополиядан чиқариш чора-тадбирлари дастури ишлаб чиқилиб, босқичма-босқич амалга оширилмоқда.

Ҳалимжон ШАРИПОВ,
Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси тингловчиси

Дараклар

“ЗУЛМ ЎҚИ” КЕНГАЙДИ

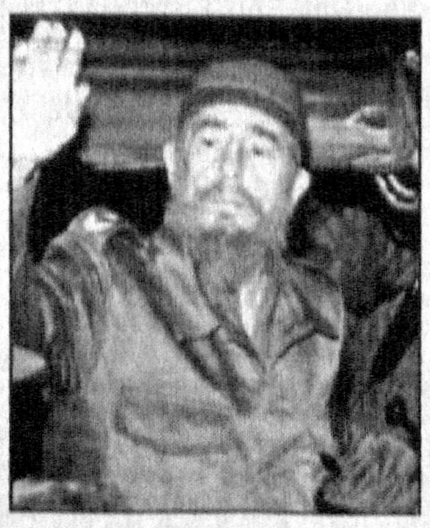

АҚШнинг фикрича, Куба халқаро терроризмни қўллаб-кувватламоқда ва биологик қурол ишлаб чиқишга уринмоқда. Сурия, Ливия ҳам оммавий қирғин қуроли ишлаб чиқиш билан машғул.

Январ ойида АҚШ Президенти Жорж Буш дунё жамоатчилигига Эрон, Ироқ ва Шимолий Кореяни "Зулм ўқи" мамлакатлари деб эътироф этганди.Энди улар сафига юқорида қайд этилган уч мамлакат ҳам қўшилди.

Би-би-си мухбирининг хабар беришича, АҚШ давлат котибининг ўринбосари Жон Болтон Вашингтонда қилган чиқишида Куба, Сурия ва Ливиядаги вазиятдан ташвиш билдирган.

МУЗОКАРАЛАР ЎТКАЗИЛМАЙДИ

Шимолий Корея Жанубий Корея билан иқтисодий масалалар бўйича кеча Сеулда бошланиши лозим бўлган музокараларни бекор қилди.

Пхеньян расмий ахборот агентлиги тарқатган хабарда айтилишича, бу қарорга Жанубий Корея Ташқи ишлар вазирининг апрелда Вашингтонга ташрифи чоғида айтган "масъулиятсиз фикрлари" сабаб бўлган. Маълум бўлишича, Корея Республикаси Ташқи ишлар вазири Чой Сун-Хун "Вашингтон пост" мухбирига "Пхеньян қисман Американинг "тазйиқ сиёсати" сабабли Жанубий Корея билан музокаралар ўтказишга розилик билдирди", деган. Шимолий Корея бу баёнот учун Жанубий Кореядан кечирим сўрашни талаб қилди. Бироқ, Жанубий Корея вазир сўзлари мухбир томонидан матндан юлиб олиб ишлатилганини сабаб қилиб, кечирим сўрашдан бош тортмоқда.

Айни пайтда Шимолий Корея раҳбарияти мамлакат оғир иқтисодий аҳволдалиги боис АҚШ ва Япония билан ярашишга йўналтирилган ҳаракатлар қилаяпти.

ВИФЛЕЕМ ҚАМАЛИ БЕКОР ҚИЛИНАДИ

Фаластинликлар хабарига қараганда, Вифлеемдаги Исо пайғамбар Ибодатхонасини қамал қилиш яқин орада тўхтатилади.

Маълум бўлишича, Фаластин Мухторияти раҳбари Ёсир Арафот Исроил томонининг шартларига рози бўлган. Шартнома бўйича Исроил жангари деб номлаётган 13 фаластинлик Италия расмийлари розилиги билан ушбу мамлакатга бадарға қилинади. Қолган 26 нафари эса Ғазо секторига жўнатилади.

Аммо, Ғазога жўнатилган фаластинликлар Исроил талаб қилаётганидек қамоқда сақланадими ёки озодликда бўладими ҳали номаълум.

АҚШ Президентининг яқинда Исроил Бош вазири А. Шаронни "Тинчликсевар киши" деб айтгани араб лигаси давлатларида қаттиқ норозиликларга сабаб бўлди.

ШИРАК БОШ ВАЗИРНИ ТАЙИНЛАДИ

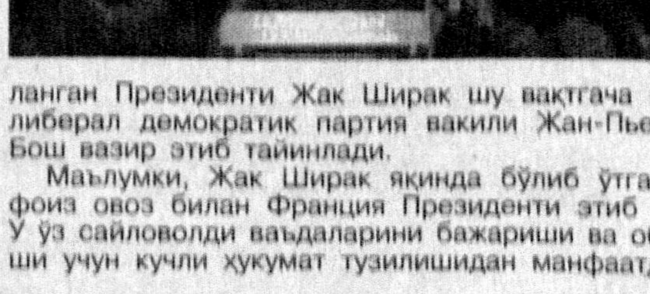

Франциянинг собиқ Бош вазири социалист Лионель Жоспен ўтган сайловларда иккинчи турга ҳам ўтолмагани боис ўз вазифасидан истеъфога чиқди.

Франциянинг янги муддатга сайланган Президенти Жак Ширак шу вақтгача сенатор бўлган либерал демократик партия вакили Жан-Пьер Раффаренни Бош вазир этиб тайинлади.

Маълумки, Жак Ширак яқинда бўлиб ўтган сайловда 82 фоиз овоз билан Франция Президенти этиб сайланган эди. У ўз сайловолди ваъдаларини бажариши ва обрўга эга бўлиши учун кучли ҳукумат тузилишидан манфаатдордир.

Молия

ТИЖОРАТ БЕХИЖОЛАТ БАНК

Иқтисодиётнинг реал сектори ва уларни техник жиҳатдан қайта жиҳозлаш, модернизациялашни молиявий маблағлар билан таъминлаш, тўловларни тезкор амалга ошириш, инвестицион жараёнларни янада тезлаштиришда банк тизимининг ўрни беқиёсдир.

Буни тижорат банклари фаолиятида яққол кўриш мумкин. Тижорат банкларининг муҳим функцияларидан бири — кредитда воситачилик қилиш ҳисобланади. Бунда улар корхона ва фирмаларнинг вақтинча бўшаган айланма маблағларини ёки даромадларини бошқарадилар. Кредитда воситачилик функциясида банклар учун муҳим мезон бўлиб мижознинг ресурсларидан фойдаланиши эвазига фойда олиши тижорат банклари учун муҳим мезон ҳисобланади.

Ресурсларни қайта тақсимлаш горизонтал йўналишда хўжалик алоқалари кўринишида кредитордан қарздорга банклар воситасида амалга оширилади. Олинган ёки берилган ресурсларга тўловлар талаб ва таклифдан келиб чиқиб баҳоланади. Натижада, хўжаликларда бозор муносабатларига хос молиявий ресурсларнинг эркин айланиши ҳосил бўлади.

Бозор муносабатларини ривожлантиришда банкларнинг воситачилик функциясининг аҳамиятли томони шундаки, улар ўзларининг фаолиятларида иқтисодиётдаги хавф даражасини ва ноаниқликни пасайтирадилар. Пул ресурслари кредитордан қарздорга банкларнинг воситачилигисиз ҳам берилиши мумкин. Аммо, бу ҳолатда пул ресурсларини йўқотиш хавфи даражаси ошади, ҳамда ресурсларни жойлаштириш бўйича муаммолар пайдо бўлади. Чунки кредиторлар ва қарздорлар ҳамма вақт ҳам бир-бирларининг тўловга лаёқатлилик қобилиятидан хабардор эмас, ҳамда таклиф қилинаётган пул ресурсларининг миқдори ва муддати талаб қилинаётган ресурслар миқдори ва муддатига мос келавермайди. Тижорат банклари эса пул ресурсларини талабга кўра, ҳамда миқдор ва муддатларини мувофиқлаштириб берадилар.

Тижорат банкларининг яна бир функцияси хўжаликни рағбатлантириш ҳисобланади. Бозор иқтисодиётининг асосини товар-пул муносабатлари ташкил этади. Бозор муносабатлари шароитида ҳар қандай тижорат ташкилотининг асосий мақсади — фойда олиш. Шундай экан, корхоналар талаб ва таклифларга кўра, маҳсулот ишлаб чиқаришга ҳаракат қиладилар. Бунинг учун, табиийки, ҳамма нарса пулга бориб тақалади. Шундай пайтда банклар, корхоналарнинг жонига аро киради, яъни кредит беради. Натижада, корхоналар фондлари айланма ҳаракатининг узлуксизлиги таъминланади. Шу ерда тижорат банкларининг хўжаликни рағбатлантириш функцияси намоён бўлади.

Тижорат банкларининг функцияларидан навбатдагиси — алоҳида субъектлар орасида тўловларни амалга ошириш ҳисобланади. Давлат монополияси даврида барча ҳисоб-китоблар ягона давлат банки орқали амалга оширилган, ҳамда тўлов кафолатини, давлат ўз бўйнига олган. Бозор иқтисодиёти товар-пул муносабатларига асосланар экан, албатта бундай шароитда корхона — ташкилотлар ўртасида ўзаро олди-бердилар жараёни кучаяди. Бу жараёнларни амалга оширишда бутун жаҳонда бозор иқтисодиёти шароитида тижорат банклари муҳим роль ўйнайди.

Бозор иқтисодиёти шароитида фонд бозорларининг шаклланиши билан банклар қимматбаҳо қоғозлар операциясида воситачилик вазифасини ҳам бажарадилар.

Шунинг билан бир қаторда таъкидлаб ўтиш керакки, бозор муносабатлари шароитида "банклар банки" ҳисобланган марказий банкнинг роли муҳимдир. Бозор муносабатларига ўтиш шароитида иқтисодий инқирозлар, пулнинг қадрсизланиши ҳам мавжудки, булар хавфини марказий банк ўз сиёсати орқали пасайтиради ҳамда тижорат банкларининг фаолиятини тартибга солади.

Қаҳрамон ЧИНҚУЛОВ,
Тошкент Молия институти магистранти

Mustaqil gazeta HURRIYAT

Журналист суриштируви

ТУҲМАТМИ Ё ҲАҚИҚАТ?

16 йилга "кесилган" ўқитувчи ҳимоясига

Муаллимнинг муаллақ тақдири

Жиноятга Нажмиддин Ҳакимов ҳам тортилгач, кў-ўп нарсалар ўзгариб кетди. Бир қатор гумондорлар учун озодлик эшиклари очилди, яна бир айбланувчи қилмиши енгилроғи билан алмаштирилиши натижасида, маҳкумга қўшилиб жабрланувчилар ҳам шикоят ёзишдан бўшамай қолиши-ку, ўз йўлига! Энг ёмони, Нажмиддин Ҳакимовнинг тўрт нафар норасида фарзанди, уларнинг кўнглида иштиёқ ўрнига алам туғён ураётгани, бу ҳол яқин келажакда нечоғли ҳосила пайдо этишини ўйлаб, беихтиёр юрагинг орқага тортиб кетади. Ахир ўйланг, ўта баҳсли айблов билан жавобгарликка тортилган одамнинг яқинларини қўя турайлик, мўлтираб қолган фарзандлари келажакда баркамол авлод бўлиб шаклланишига кафолат борми? Норасидаларнинг отаси баджаҳлароқхўр ёхуд рўзғорни эплолмайдиган танбал кимса бўлса – бошқа гап.

Нажмиддин Ҳакимов ўқитувчи эди, ўттиз тўрт ёшигача ҳатто мактаб директори бўлишга ҳам улгурган, ўқувчилари-ю ҳамкасблари орасида ўзига яраша обрўси бор...

Қаҳрамонимиз 1998 йилнинг сентябр ойида қамоққа олинди. Биров уни нақ жиноят устида қўлга олмади ёки касбий фаолияти давомида мансабини суиистеъмол қилиш ҳолати фош бўлиши натижасида қўлига кишан солинмади. Панжара ортида ўтиришига сабаб — аввал уч марта судланган, қилар ишининг тайини йўқ ва энг ёмони, аввалдан адоватда бўлган шахснинг икки оғиз кўрсатмаси, холос: босқинчилик жинояти содир этаётганимизда Нажмиддин Ҳакимов ҳам бор эди!

Босқинчилик жинояти эса, Ғаллаорол тумани Дўстлик кўчаси 24-хонадонда 1998 йилнинг 28 августдан 29 августга ўтар кечаси содир бўлган. Шу куни қурол сифатида фойдаланиш мумкин бўлган ашё билан қуролланиб, юзига ниқоб тутган номаълум шахслар имконият доирасида савдо-сотиқ билан шуғулланиб юрган Гулнора Исломова уйига тунда бостириб кириб, ўзи ва синглиси Нигора Исломовага нисбатан куч ишлатиб, оёқ-қўлларини боғлаб, хонадондан қўлга илинган нарсаларни сумкаларга жойлаб, ғойиб бўлишади. Маълум бўлишича, тунда келган "кутилмаган меҳмонлар" уйдан Исломоваларнинг тилла зираклари, 15 минг сўм пул, "Филипис" телевизори, видеомагнитофон, гилам, 16 дона эркаклар кўйлаги, болалар кийим-кечаги, хуллас, 289415 сўмлик мол-мулкини талон-тарож этган экан.

Воқеанинг эртаси опа-сингил Исломовалар касалхонага, ички ишлар ходимлари эса енг шимариб, босқинчиларни қидиришга кетади...

Қойилки, 29 август куниёқ номаълум шахслардан бири ушланади. У — 1962 йилда Жиззах шаҳрида туғилган Ҳайдар Маматқулов бўлиб, охирги вақтда шаҳардаги Марказий Универсам дўконида қоровул бўлиб хизмат қилар, шу чоққача икки марта судланган. Тергов жараёнида тасдиқландики, Ҳ. Маматқулов Жиззах шаҳрида истиқомат қилгани билан ғаллаороллик бир аёлга ноқонуний уйланиб олган, ўша аёл эса — жабрланувчиларга қўшни бўлиб, Исломоваларнинг рўзғори нечоғли эканини яхши биларди. Ўн кун нари-берисида яна икки шахс ушланади, иккисини ҳам Ҳ.Маматқулов аввалдан танишини тасдиқлайди: Бўта Абдуллаев ўзи билан тенгқур, 1962 йилда Жиззах шаҳрида туғилган, уч марта "ўтириб" чиққанига қарамай, ҳеч қаерда ишламайди. Кейингиси Қўчқор Турдиев эса улардан тўрт ёш кичик, у ҳам шаҳарда(Жиззах) яшайди, вазифаси — оналик ва болаликни ҳимоя қилиш марказида аптекачи.

Бўта Абдуллаев прокурор санкциясига кўра қамоққа олинганидан ҳафта ўтмай ички ишлар ходимлари Нажмиддин Ҳакимовни ҳам оёғини ерга теккизмай олиб келишади. Н.Ҳакимов юқоридаги уч азаматдан фарқли равишда Сирдарё вилоятида туғилиб, Жиззах туманида яшар, қайд этилганидек, 30-ўрта мактабда директор бўлиб хизмат қилган, эндиликда шу даргоҳ ўқитувчиси эди.

Дастлабки тергов маълумотларига қараганда, номлари зикр этилган тўрт шахс — ўзаро жиноий тил бириктириб, уюшган гуруҳ тузишиб, ўзганинг кўп миқдордаги мол-мулкини босқинчилик йўли билан талон-тарож қилган. Уларнинг бундай ҳаракатлари касрига қайд этганимиз, Ғаллаорол тумани Дўстлик кўчаси 24-хонадонда истиқомат қилувчи Исмоиловалар қолган. Вассалом.

Нажмиддин Ҳакимов қамоққа олингач, қайтарамиз, кўп нарса ўзгарди. Энг биринчи — терговчи. Дастлабки тезкор тергов ҳаракатларни олиб бораётган терговчи А.Яхшибоевдан "дело" бошқа терговчи, милиция майори Т.Саримсоқовга олиб берилди. Янги терговчи эса ҳамкасби гумондор тариқасида сўроқ қилиб, ҳатто уйини тинтув қилиб ҳам улгурган Насим Зокиров ва Мамир Худойбердиев деган шахсларнинг ҳаракатида мазкур жиноятга оид ҳатти-ҳаракатлар йўқ деган хулосага келиб, уларга тегишли қисмини тугатади ва қўйиб юборади. Қолганларга айб эълон қилиб, тўрт ой деганда жиноят ишини судга чиқаради. 1999 йилнинг 14 январь куни Жиззах вилояти судининг судьяси М.Искандаров тўрттала судланувчи устидан ҳукм ўқийди.

Унга кўра, Ҳайдар Маматқулов ва Бўта Абдуллаевлар 19 йилга, Нажмиддин Ҳакимов 16 йилга озодликдан маҳрум этилади. Тўртинчи "ботир" — Қўчқор Турдиев бошқалар қатори Жиноят кодексининг 164-моддаси билан эмас, 241-модда (жиноят ҳақида хабар бермаслик) билан айбдор деб топилиб, уч йилга "кесилади" ва амнистия акти туфайли афв этилиб, суд залидан озодликка чиқарилади... Шундай қилиб, "дело" суддан ўтгани учун терговчи, жиноятчиларга ўхшатиб жазо бергани учун судья енгил тин олади гўё... Бироқ бу ёқда маҳкум Нажмиддин Ҳакимовнинг оила аъзолари ҳамда... жабрланувчи Г.Исломовалар норозиликдан шикоят ёза бошлайдики, бундай ёз-ёзлар ҳали ҳамон тугагани йўқ...

Н.Ҳакимовни маҳкум сифатида тушуниш мумкин, зеро, судланган қайси одам судьяга тасанно ўқийдики, жуда адолатли жазо бердинг, деб. Шунга қарамай унинг важларида ҳақиқат ва мантиқ учқунлари йўқ эмасдек...

Жабрланувчи Исломоваларнинг норозилиги кишини бироз ҳайратда қолдиради. Ҳайрат шуки, тажрибада жабрланувчилар тинчгина ҳаётини бир зарб билан остин-устун қилворган зўравонларга суд енгил жазо берганидан ёхуд зарар тўла қопланмаганидан нолийди.Айни ҳолат эса бунинг тескариси: жабрланувчи Исломовалар суд... маҳкум Н.Ҳакимовга нисбатан адолатсизлик қилингани оқибатида узоқ йилга озодликдан маҳрум этилганидан норози! Мана, жабрланувчи Исломоваларнинг шикоятидан бир парча: **"Ҳақиқатда уйимга кирганлар орасида Н.Ҳакимов йўқ эди. Уйимизга кирганлардан бири гавдали, айиққа ўхшаб лапанглаб юрарди... Бу масалада қўшимча тергов ўтказиш керак, деб судга мурожаат қилдим. Мурожаатим инобатга олинмагач, судья М.Искандаровга "отвод" бердим. Чунки суд тергови ҳам кўр-кўрона бўлаётган эди. Бироқ суд ҳайъати эътиборга олмади. Мен Нажмиддин Ҳакимов билан биринчи марта суд терговида юзма-юз келдим. Дастлаб берган кўргазмаларимдаги белгилар унга умуман тўғри келмасди. Мени дастлабки терговга, умуман чақирилмаганимни ҳозиргача тушунмайман..."** Мазкур парчада келтирилган гапларни жабрланувчилар кўп идораларга йўллаган шикоятларида ҳам баён этишган. Бироқ натижа йўқ. Бирорта ваколатли вакил айтмайдики, наҳот шу гаплар тўғри бўлса, ахир дастлабки терговда юзлаштириш, шахсни таниб олиш учун кўрсатиш ва ҳоказо талаблар қонунда тартибга солинган, булар бажарилмаса адолатга озор етиши ҳамда айбдорлиги сўроқ остида турган шахс жувонмарг бўлиб кетиши ҳеч гап эмас-ку?!

Ким билсин, терговчи Т.Саримсоқов жабрланувчиларга қариндош экан, яқинларини кўпам овора қилгиси келмагандир-да, деган нотабиийроқ хаёлга борасан қиши, бироқ бундай "меҳрибонлик" панжара ортида ўтирган бахтиқаронинг шўрига шўрва тўкишини ҳис қилсак, қани!...

Ҳужжатларни кўздан кечиратуриб андек истеҳзо ҳам пайдо бўлади: терговчи ростдан ҳам меҳрибонмикан? Нега десангиз, судланувчилардан бири — Қ.Турдиевнинг айбдорлик даражаси малакалангани яна ўйга толдиради. Эътибор беринг: ҳужжатларда ёзилишича, Исломовалар хонадонидан сумкаларга жойлаб чиқилган нарсалар, ўша тунда Қўчқор Турдиев бошқарувида бўлган ВАЗ 21063 русумли давлат белгиси 13 А 4182 рақамли машинага босиб(!), айнан **Қўчқорбойнинг қариндоши Гулбаҳор Жулбекованинг уйига яшириб қўйилади.** Буям ўта турсин, кейинроқ молларнинг жойини ўзгартириб, яширишга урингранлик ҳолатидан фақат ажабланиш мумкин: ҳой, ноинсоф, ўзинг-ку тергов жараёнида мен Ҳайдар Маматқуловнинг илтимосига кўра машинамда Ғаллаоролга олиб бордим, улар босқинчилик қилишмоқчи эканини билмаганман, хонадонда сумкаларга босиб олиб чиқилган нарсалар машинамга юкланаётгандагина жиноятдан воқиф бўлдим, шунда менга бировга "ғиринг" десанг ўлдираман, дея қўрқитишди, қўрққанимдан бу ҳақда ҳеч кимга индамадим, дея кўрсатма бергансан... Ҳайдар акангни аввалдан танир экансан, унинг хулқи, ахлоқи, энг муҳими аввал икки марта "ўтириб" чиққанини билмайсанми, кўчада кетаётганингда "юр, Ғаллаоролга" деса индамай олдига тушасан?! Боз яна, қилар ишни қилиб, у йўлда тушиб қолади-ю сен бўлсанг, босқинчилик билан қўлга киритилган молларни бошқа жойга эмас, аммангнинг уйига, яна тағин тонгги соат 4—5 ларда яшириб қўясан?! Улар эса уни яна бошқа жойга яшириб қўйишга ҳаракат қилишади...

Бунақанги пойма-пой, мантиқсизликка лиммо-лим кўрсатмалар бировга шубҳа уйғотмагани қизиқ...

Дастлабки терговчи А.Яхшибоев Қ.Турдиевага 164-моддада кўрсатилган жиноятни содир этганликда гумондор тариқасида сўроқ қилишга тутинганди-ю, бироқ охирига етказолмаганди. "Дело"-ни қўлга олган Т.Саримсоқов эса уни енгилроқ, 241-модда билан айблади, тергов давридаёқ жабрланувчиларга етказилган зарарнинг қарийб учдан икки қисми Қ.Турдиевнинг қариндош-уруғлари томонидан қарз-ҳавола қилиб тўлаб қўйилган. Бироқ на терговчи ёки суд: Қўчқоржон, сиз босқинчи эмас, бу ҳақда қўрққанингиздан бировга тишингизнинг оқини кўрсатмагансиз, холос, айбингиз ҳам оғир эмас, шундай экан зарарни Сиз эмас, анави зўравонлар тўласин, демаган?! Ахир зарар, томошабиндан эмас, ҳақиқий айбдорлардан ундириладиди?!

Бунақа гап бўлмади ва, эҳтимол бўлиши ҳам мумкин эмас эди: ахир жиноятчилар тўрт киши бўлган, улардан бирининг кўрсатмаси пойма-пой бўлсаям енгилроқ жазо берилса бировнинг асакаси кетмайди. Бўтабой Абдуллаев домла Нажмиддин Ҳакимовнинг оёғидан тортди, Ҳайдар Маматқулов эса бор айбни бўйнига олган. Демак, уюшган гуруҳ тайёр. Шундай бўлгач, ортиқча жон койитишнинг кимга кераги бор?!

Терговчи Т.Саримсоқов шундай хаёлга борган шекилли, мазкур жиноят ишини бошида озроқ тергов қилган ҳамкасби А.Яхшибоевнинг тинтув ўтказиш ҳақидаги қарорининг баён қисмидаги **"Ушбу жиноятни Маматқулов Ҳайдар ўртоғи Насим Зокиров, Норбўта деган болалар билан қилганлигини ўз кўрсатмасида кўрсатди. Шунингдек, Зокиров Насимнинг турмуш ўртоғи ўзининг берган тушунтиришида 1998 йил 28 август куни ўртоғи билан оқ "Жигули"** *(!—муаллифлар)* **машинасида чиқиб кетди..."** деган жумлаларга ортиқча эътибор бермайди гўё... Ҳатто гумондор тариқасида бир неча кун сўроқ қилинган Н.Зокиров гавдаси ўша куни ниқобланган босқинчилардан бирининг **"айиққа ўхшаб лапанглаб юришига"** ўхшаброқ кетиши ҳақида бош қотирмайди...

Суд эса жабрланувчиларнинг **"Уйимизга кирганлар орасида Н.Ҳакимовга ўхшагани йўқ эди, бу киши айиққа ўхшаб лапанглаб юрган кимсага ўхшамайди, ниқобланган уччала одам ҳам шаҳар шевасида гапирарди, Нажмиддин шеваси мутлақо бошқача..."** деган эътирозларига қўл силтаб қўяқолади... Ёхуд терговчи А.Яхшибоевни қўшимча гувоҳ сифатида судга чақириб, тинтув ўтказиш ҳақидаги қарорнинг баён қисмидаги гапларни қаёқдан олиб ёздинг, тушунтириб бер, дея сўроқ-саволга тутмайди, ҳимоячининг бу ҳақдаги илтимосномасини бир зарб билан рад қилади ва ҳукмга қуйидаги жумлаларни тиркаб қўяди: **"Жиноят ишининг 1-том, 72-бетида терговчи Яхшибоев А.А. томонидан фуқаро Худойбердиев Мамирнинг уйини тинтув ўтказиш тўғрисидаги қарорида "ушбу содир бўлган жиноятни Маматкулов Ҳайдар ўртоғи Насим Зокиров ва Норбўта деган болалар билан қилганлигини ўзининг кўрсатмасида кўрсатди, деган фикр берган.**

Суд ҳайъати терговчи Яхшибоев А.А. томонидан очилмаган жиноятни очиш мақсадида тезкор ҳаракатлар олиб борилаётган даврда берган фикрини *(?—муаллифлар)* **жиноят иши учун муҳим аҳамиятга эга эмас, деб ҳисоблайди. Бундан ташқари жиноят ишида бирорта судланувчи "Насим Зокиров" деб кўргазма беришмаган, кўргазмаларида Бобурлик "Насим", домла деб кўрсатишган, шу сабабли терговчининг юқорида берган фикрини суд аҳамиятли деб ҳисобламайди...".**

Ҳукмдаги ушбу парчани ўқиб кулишингниям, куйишингниям билмайсан, киши. Нима, терговчи илмий асар ёзганмидики, унинг фикрини жамият ҳаётида нечоғли экани муҳокама қилинса... Бировнинг уйига тинтув ўтказиш учун бораётган терговчи лирик сўзларга лиммо-лим қилиб қарор ёзмас, ахир! Қолаверса, қарорнинг ижроси учун прокурорнинг рухсати керак, қонун қалқонлари терговчининг қарори асосли ва қонуний эканлигини текшириб кўриб, ишонч ҳосил қилсагина сакция (рухсат) бермайдими? Қизиғи, "Насим" дейилса Насим Зокиров тушунилмас экан-у, "домла" дейилса, у албатта Нажмиддин Ҳакимов бўлиб чиқадими?

Насим Зокиров шахсига бекорга ёпишиб олинаётгани йўқ, илло уни жиноятга алоқадор деган қатъий фикр айтишдан тийиламиз. Н.Зокиров бу ишга нечоғли алоқадорлигини аниқлаш инсофли қонун пешволарига тан.

Жабрланувчи Гулнора Исломованинг айтишича, ниқобланган кимсаларнинг бири Н.Зокировга ўхшармиш: овози, айиққа ўхшаб лапанглаб юриши... Н.Зокиров дастлаб гумондор тариқасида сўроқ қилинган, холос. Судда эса гувоҳ сифатида **Н.Зокировни суд мажлисида кўриб, шубҳа туғилган экан, бу ҳақда нега чурқ этмадингиз?** Саволимизга Г.Исломованинг жавоби шундай бўлди:

— Бу ҳолни адвокатимиз Яхшигул Мусурмоновага айтган эдим. У эса буни ўзим судга айтаман, деб шу вақтда айтмаслигимни сўради. Мен Яхшигул Мусурмонованинг гапига ишонгандим, лекин қозон ёпиқлигича қолиб кетди...

Агар жабрланувчининг гаплари тўғри бўлса буёғи Я.Мусурмонованинг виждонига ҳавола. Бироқ қистириб ўтайликки, Жиззахга хизмат сафари чоғи муҳтарама ҳимоячини суҳбатга тортдик. Гап гапга қовушмай Яхшигул опа ёмон хаёлга борди чоғи "гапларимни ёзиб оляпсиз", дея диктофонимизга ёпишди. Ҳолбуки, диктофоннинг мурвати босилмаган, опахоннинг сўзларини тасмага ёзволиш нияти ҳам йўқ эди. Нега десангиз, жабрланувчилар хонадонида юз берган кўнгилсизлик натижасида тан жароҳати олиб касалхонада ётганида, қаердандир воқеадан воқиф бўлгач, нотаниш бўлишига қарамай улардан кўнгил сўраш асносида ўз хизматини таклиф қилган Я.Мусурмоновадай ҳожатбарор адвокат билан диктофон билан мулоқот қилишга ҳижолат бўлгандик рости. Бироқ тасаввуримиз тескари чиқди. Адвокат опамиз оёғини тираб олгани учун гарчи "запис" қилмаган бўлсак ҳам диктофон кассетасини қўлига тутқаздик. Қайтариш шарти билан, албатта. Яхшигул опа кассета олгани ҳақида тилхат ёзиб берган бўлса-да, уни қайтариш ваъдаси ҳамон туя гўшти еб ётибди... Ушбу сўзларимиз опахоннинг кўнглига ботса узр сўраб, мақоламизни давом эттирамиз.

... Сўзимиз бошида андак кесатиқ ва киноя билан Н.Ҳакимовни аввалдан адоватда бўлган шахс жиноят ишига "тортиб" кетганини таъкидлагандик. Энди, асосий гап — **воқеа содир бўлган куни ўқитувчи Н.Ҳакимов қаерда эканлигида қолди.** Н.Ҳакимов дастлабки терговдан то судгача, шунингдек, шу чоққача барча шикоятларида фақат шундай ёзади: "Б.Абдуллаевни мен билан бир мактабда ишлаган бир аёлга уйлангани сабабли танийман. Қолган икки судланувчини аввалдан танимайман. Б.Абдуллаев менга хотиним билан "юргансан" деб жанжал қилган, ҳатто пул талаб қилган. 1997 йил августида уйимга бориб яна ғавғо кўтарган. "Оилангни бузиб, сени синдираман ва бир марта қаматаман" деб айтиб кетди. Бу воқеаларни мактаб ўқитувчилари ҳам билади. Шу боис Б.Абдуллаевнинг менга қарши берган кўрсатмалари адоват туфайли қилаётган тухматдир..."

Энди судланувчи Б.Абдуллаевнинг суддаги кўрсатмаларига эътибор беринг: Ҳ.Маматқуловни аввалдан танийман. Қ.Турдиевни эса тергов даврида таниганман. Нажмиддин Ҳакимовни эса бир-икки йилдан буён биламан. Хотиним билан бир мактабда ишлайди, ўртамизда келишмовчиликлар бўлган. ... Тергов даврида милиция ходимларининг қаттиқ азоб бериб қийнаши натижасида берган дастлабки кўргазмаларим нотўғри... Терговда Н.Ҳакимовга қарши кўргазма беришимга у билан уришиб қолганимиз сабаб бўлган..."

Б.Абдуллаев кўрсатмасини ўқиб хаёлга толасан: ким билсин, тергов изоляторида ўтириб ўтган ҳаётига бирров назар ташлаб, ёлғон нима, тухмат нима, оила, турмуш ўртоғи қадрини ниҳоят тушуниб етган, жилла қурса, одил судда бор ҳақиқатни айтиб, энг аввало, умр йўлдоши хулқ-атворига нотўғри шубҳа билан қараган эркакнинг иқрорими бу ё? Ёхуд уч марта "ўтириб" чиққан, "зоналар"даги ёзилмаган қонунлар олдида ўзи не аҳволга тушиш эҳтимолини англаган "тажрибали зек"нинг тазаррусими?

Н.Ҳакимовнинг эса мазкур жиноятга алоқадорлигига нима учун шубҳа билан қараётганимизни энди илғагандирсиз, муштарий?

Шубҳа туғилишига фақат Б.Абдуллаевнинг юқоридаги кўрсатмаларигина сабаб бўлгани йўқ..

Гап шундаки, Н.Ҳакимов воқеа содир бўлган куни **Жиззах туманидаги "Жонзоқ ота" чойхонасида Ш.Ибрагимов, Б.Ибрагимов, К.Холмуродовлар билан бирга бўлганини, уйга қайтишга транспорт бўлмагани учун ўша ерда тунаб қолганини дастлабки терговдаёқ билдирган.** Бироқ суд унинг бу кўрсатмаларига танқидий баҳо беради. Эмишки, Н.Ҳакимов билан "Жонзоқ ота" чойхонасида бирга бўлган гувоҳларнинг кўрсатмалари "улар бир—бирлари билан яқин қариндош эканлиги туфайли инобатга олмасликни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайди". Қизиқ, 29 августга ўтар кечаси Н.Ҳакимов қариндошлари билан бирга бўлгани унинг айби эмас-ку?! Жиноят процессуал қонунчилигида қариндошлар гувоҳ бўлолмаслиги кўрсатилган модда борми ўзи?!

Судланувчи Бўта Абдуллаев судда тергов жараёнида Н.Ҳакимовга нисбатан нотўғри кўрсатма берганини, тан олганини юқорида қайд этдик. Қолган икки судланувчи эса Н.Ҳакимовни воқеа содир бўлиши арафасида Б.Абдуллаев таништиргани, аввал мутлақо кўрмагани ва билмасликларини айтишади. Мантиқан ўйланг, аввал кўрмаган-билмаган, қандай инсон экани ҳақида тасаввури йўқ одам билан қайси аҳмоқ қоқ ярим кечаси бировнинг уйига тунагани тушади?! Узр-ку, жиндек ақли бор одам танимаган инсон билан ўғирликка бориш тугул, ҳатто бир пиёла чойни ҳам ўйлаб ичиши мантиққа тўғри эмасми? Ахир шоввозлар тунда Н.Ҳакимов билан "танишгани" учун "қиттай-қиттай отиш"га эмас, ҳимоясиз аёл кишини хонавайрон қилишга кетишмоқда?!

Воқеа содир бўлган куни Н.Ҳакимовни "таниган" бошқа судланувчиларни ақлсиз деб бўлмайди. Буни суд ҳукмидаги қуйидаги парча ҳам тасдиқлайдигандай:

"...Суд қуйидаги белгилар билан Х.Маматқулов, Б.Абдуллаев, Н.Ҳакимовлар уюшган гуруҳ тузишиб, шу уюшган гуруҳ томонидан ўта оғир жиноятни содир этишган, деб ҳисоблайди:

— Б.Абдуллаев ва Х.Маматқуловлар жабрланувчи Г.Исломованинг савдо-сотиқ билан шуғулланиши ва катта маблағи бор бўлиши мумкин деган фикрда бўлган.

— Шу сабабли жабрланувчи Г.Исломованинг савдоси билан қизиқишиб, бир неча марта унинг савдо ишини кузатишган, яшаш жойини билишган.

— 1998 йил 23 август куни Б.Абдуллаев таклифи билан жиноятни 29 август куни содир этишга келишган, бунинг учун ким қанақа қуроллар олиши лозимлигини тақсимланган.

— 1998 йил 28 август куни Б.Абдуллаев таклифи билан Х.Маматқулов томонидан жабрланувчи Г.Исломова уйида ким бор ёки йўқлиги аниқлаб келинган..."

Ҳукмнинг асл ўзагини ташкил қилган ушбу парчани ўқиб, **"Ҳакимов-чи, у нима қилган, унинг уюшган гуруҳ билан тил бириктирган белгилари қани?"** деган савол туғилади. Қолаверса, Ўзбекистон Олий суди пленум қарорида "уюшган гуруҳ" деб тавсиф беришда **"гуруҳнинг барқарорлиги, унда ташкилотчининг бўлиши, одатда бир неча жиноятни амалга ошириш режаси ва йўл-йўриғи ишланганлиги, ҳар бир иштирокчи ўртасида вазифалар тақсимланганлиги, техника билан таъминлангани, жиноятни яшириш чоралари кўрилгани, умумий интизомга ва жиноий гуруҳ ташкилотчиси кўрсатмаларига итоат қилинганлиги аниқланиши лозим"**лиги алоҳида қайд этилади. Энг юқори суднинг мазкур раҳбарий кўрсатмасига таянадиган бўлсак, Н.Ҳакимов унинг қайси ўринларига мос келади? Уни гуруҳ иштирокчиси десак, қандай вазифа бажарган? Техника билан таъминланган дейилса, босқинчиликда Қ.Турдиев бошқарувидаги машина хизматидан фойдаланилган. Гуруҳ ташкилотчиси кўрсатмаларига итоат қилган дейилса, ташкилотчи киму кўрсатмаси нима? Жиноятни яшириш чораларини кўрган десак, Исломоваларнинг уйидан олинган нарсаларни Қ.Турдиев ва Б.Абдуллаевлар уларни Қўчқорбойнинг аммасиникига яширган бўлишса? Умуман, гуруҳни барқарор ва умумий интизоми ҳам йўқ даражада. Негаки, жиноий йўл билан қўлга киритилган мол-мулклар Қ.Турдиев бошқарувидаги машинага юкланаётган пайтда Б.Абдуллаев ва Х.Маматқулов иккаласи айтишиб қолади, натижада Ҳайдарбой шу ернинг ўзида қолиб, қолганлар Жиззах шаҳрига йўл олади... Қ.Турдиевнинг суддаги ушбу кўрсатмаларидан кўриниб турибдики, судья "уюшган гуруҳ" деб топган ҳолатда на интизом бор, на режа, на ташкилотчи-ю унинг айтганларига "лаббай" дейдиган кимса?..

Қонунчиликда "Уюшган гуруҳ"га нечоғли нисбат берилгани ва у ушбу жиноят ишидаги ҳолатларга нечоғли тўғри келиш-келмаслигининг муҳокамасини ка-атта қозилар ихтиёрига қолдириб, мазкур ишдаги яна бир муҳим бўлган детални ёдга солмасак бўлмас. Биринчи тезкор-тергов ҳаракатларни олиб борган терговчи А.Яхшибоев ҳам, жабрланувчи Исломовалар ҳам жиноят содир этилганидан саноқли кунлар ўтар-ўтмас судланувчилардан бири — Ҳ.Маматқулов ушлангани ва унинг иштирокида қонунчиликда кўрсатилган — **воқеа жойини кўздан кечириш ҳаракатлари ўтказилган.** Жиззах вилояти ИИБ ЭКО бўлими ходимлари видеотасвирга туширган мазкур ҳолатлар Ҳ.Маматқулов уйга қандай кирилгани, шериклари ким ва уларнинг қайсиси нималар қилганини бирма-бир айтиб берган экан. Унинг кўрсатмасига кўра, баъзи шахслар гумондор тариқасида ушланиб, сўроқ-савол қилинган... Уларнинг айримлари "дело" бошқа терговчига ўтгач, қўйиб юборилади. Судда эса жабрланувчининг талабига қарамай **негадир ўша видеотасвир кўрсатилмайди.** Нега, жиноят иши учун ўта муҳим ҳисобланган видеотасвир йўқолганми ёки судда кўриш учун ҳожат қолмаганми? Ҳожати қолмаган бўлса суд буни нима билан далиллайди? Таассуфки бу ҳақда ҳукмда лом-мим дейилмаган.

Суд негадир буларга эътибор бермайди, кўзни шарт юмиб бошқалар қатори Нажмиддин Ҳакимовни ҳам оз эмас, нақ ўн олти йилга "кесворди"!

Тўғри, бир қарашда судья ўз ҳукмини, хусусан, Н.Ҳакимовга тегишли қисмини яхшигина далиллаган кўринади. Бироқ синчиклаб қаралса, Б.Абдуллаевдан ташқари икки судланувчи — Ҳ.Маматқулов ва Қ.Турдиевлар "Н.Ҳакимов ҳам биз билан бирга эди" деган кўрсатмасидан бошқа ҳеч вақо йўқ. Уларнинг айрим ўринларда Н.Ҳакимовга нисбатан пойма-пой, гоҳо тўппа-тўғридек кўринган кўрсатмаларини мантиқ тарозусига солсак, қуйидаги мулоҳаза туғилади: Б.Абдуллаев терговдаги кўрсатмаларидан қайтди. Ҳ.Маматқуловнинг кимга нисбатан қандай кўрсатма беришининг фарқи йўқдек: айби — аниқ, унга нисбатан далиллар етарли, шубҳасиз қамалади. Қ.Турдиевнинг қилмиши енгилроқ модда билан малакаланган, суд залидан озодликка чиқиши тайин. Агар Н.Ҳакимов ҳам "чиқиб кетса" "уюшган гуруҳ" чок-чокидан сўкилиб кетади. Шу боис, нима қилиб бўлса ҳам уни "тортиш" керак, вассалом!

Бу гаплар хомхаёл эмас. Суд айблов ҳукмини ўқигач, судланганларнинг барчаси эмас, фақат икки маҳкум — Б.Абдуллаев ва Н.Ҳакимовлар Ўзбекистон Республикаси Олий судига шикоят ёзишди...

Аммо... қовуннинг каттасини Олий судининг ўзи "туширди". Энг юқори суд ўзининг Жиззах вилояти суди ҳукмини ўзгаришсиз қолдириш ҳақидаги ажримида (31.03.1999) айблов ҳукмини шундоқ кўчириб қўяқолди. Энг ёмони, шикоят ёзган Н.Ҳакимов бир ёқда қолиб, ҳеч қандай норозилик билдирмаган судланувчининг бирига тегишли қисми бўйича шундай тўхтамга келди:

"Жиззах вилояти судининг 1999 йил 14 январ кунидаги Ҳайдар Сувонқулович Маматқулов ва Бўта Ўтабоевич Абдуллаевларга нисбатан чиқарган ҳукмининг (уларга тегишли) қисми ўзгаришсиз қолдирилсин".

Савол: шикоят ёзган Нажмиддин Ҳакимов-чи? Ҳукмнинг унга тегишли қисми нима бўлади?

Турсунали АКБАРОВ,
"Ҳуррият"нинг махсус мухбири,

Шерзод АҲМАТОВ,
"Маърифат" газетаси мухбири

Қойил!

ЯШАНГ, ЖАНОБ ЭЛЧИ!

Дунё мамлакатларининг ривожланишида айнан мустақил ОАВларнинг аҳамияти ниҳоятда улкан ҳисобланади. Эркин фикрловчи журналистлар жамиятдаги ноқонуний ҳаракатларни амалга ошираётган кимсаларни фош қиладилар, коррупция, порахўрлик ва ўз ваколатини суиистеъмол қилиш оқибатида ўзгалар ҳақига хиёнат қилаётганларни сув юзасига чиқарадилар. АҚШни АҚШ қилганлар ҳам, Олмонияни дунёнинг энг ривожланган давлатлари қаторига қўшилишига муносиб ҳиссасини қўшганлар ҳам журналистлардир.

3 май куни Мустақил оммавий ахборот воситаларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш бўйича халқаро инсонпарварлик нотижорат жамоат ташкилоти «Интерньюс»нинг Тошкентдаги ваколатхонасида Жаҳон матбуот эркинлиги кунига бағишлаб ўтказилган митингда юқоридаги мавзуларда сўз юритилди. Унда мамлакатимизда фаолият юритаётган кўплаб нодавлат ОАВ ходимлари ва журналистлари иштирок этишди. Митингда сўз олган Буюк Британиянинг Ўзбекистондаги элчихонаси учинчи котиби жаноб Крист Хёрбст ўз элчисининг зарур иш юзасидан юртига жўнаб кетганлигини айтиб, элчи жаноблари бугунги тадбирда қатнаша олмаслигидан қаттиқ афсусланганини билдирди.

Тадбирда дунёдаги 7 та энг ривожланган мамлакатлардан саналган АҚШ ва Олмониянинг Ўзбекистондаги элчилари шахсан қатнашиб, нутқ сўзлагани бежиз эмас. Хусусан, АҚШнинг мамлакатимиздаги фавқулодда ва мухтор элчиси жаноб Жон Хёрбст **КЎПЧИЛИК** журналистларнинг олқишига сазовор бўлди. Қандай қилиб дейсизми? Жаноб Хёрбст ўзининг 20 дақиқалик нутқини Ўзбекистоннинг давлат тилида сўзлади! Таржимон эса нутқни инглиз тилига ўгириб турди! Мана буни халққа ва қонунларга нисбатан ҳақиқий ҳурмат деса бўлади! Нутқ якунида «офарин элчи жаноблари» деган ҳайқириқлар ва қарсаклар янгради.

Жон Хёрбстдан кейин сўз олган Олмониянинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва мухтор элчиси жаноб Мартин Ҳеккер ҳали ўзбек тилини ўрганиб улгурмаганини айтиб узр сўрагач, АҚШлик ҳамкасбидан ўрнак олажагини билдирди ва келгуси йили албатта ўзбек тилида нутқ сўзлашга ваъда берди! Дипломатия соҳасида унча-мунчага ваъда берилавермайди!

Юқорида жаноб Жон Хёрбстнинг ўзбек тилида нутқ сўзлаши йиғилган «**ХАММА**»нинг эмас, балки **КЎПЧИЛИК** журналистларнинг олқишига сазовор бўлганини бежиз таъкидлаганим йўқ. Мана шу заминда туғилиб-ўсиб, шу мамлакатда қалам тебратаётган бўлишига қарамай давлат тилини ҳалигача билмайдиган, билишга уриниши ҳам сезилмаётганларга улар тушунмайдиган тилда нутқ тинглаш жуда ёқди деёлмаймиз. Қизиқ, дунёнинг нариги бурчагидан келганига атиги бир ярим йил бўлганига қарамай ўзбек тилида нутқ сўзлаган олий мартабали дипломатнинг шахсий намунаси Ўзбекистондаги айрим ҳамкасбларга ҳам ўрнак бўлармикан?

Бахтиёр ШОҲНАЗАРОВ

Таклиф

Озодбек Диёрнинг "Ҳуррият"нинг ўтган сонида берилган "Таржима ҳам санъат, бироқ..." мақоласини ўқиб, таржима хусусида ўз фикр-мулоҳазаларимни билдиришни лозим топдим.

Ҳақиқатан ҳам ҳозирги кунда ғарб тилларидан ўзбек тилига таржима қила оладиганлар у қадар кўп эмасга ўхшайди. Бу ўринда таржимон аввало, ўзбек адабий тилини мукаммал билиши керак. Эсимда, 5—6 йил бурун кореялик бошлиғимиз "мен ўзбек тилини биламан" деганимга таажжубланди, унингча, гўё **Ўзбекистонда ўзбекча билишмайди.** Шукрки, ҳозир хорижий компанияларда ҳам ўзбек тилини билиш талаб қилиб қўйилмоқда.

Мен ўзбек тилидан бир нечта китобларни инглизчага таржима қилдим. Тан олиш кераккки, инглизчадан русчага (ва аксинча) таржима қилиш ўзбекчага нисбатан осон. Ўзбекча мукаммал луғатларнинг йўқлиги таржимада қийинчилик туғдириши ҳам табиий ҳол.

ТАРЖИМОНЛАР УЮШМАСИ ЗАРУР

Мен бир неча йилки ўзим машғул бўлган ўзбек шеъриятининг инглизчага таржимаси ҳақида ҳам тўхталмоқчиман. Бу борада "Йўлимни пойлайди мўъжиза" шеърлар тўплами, Чўлпон, Усмон Носир ва замонавий ўзбек шеъриятидан намуналарни таржима қилдим. Таржима даражаси ҳақида фикр билдиришларини сўраб кўпчиликка мурожаат қилдим, афсус, кутилган натижа бўлмади. Мен дабдурустдан бошлаган ишда нуқсонлар бўлиши табиий. Лекин қандай? Шулар ҳақида билмоқчи, сўраб ўрганмоқчи ва ниҳоятда бой ўзбек классик адабиётидан тортиб замонавий шеъриятимизнинг инглизча таржимасига астойдил киришмоқчи эдим.

Биз ҳамма соҳаларда дунёга бўй кўрсатмоқдамиз, лекин адабиёт ва унинг таржимасида ҳануз сезиларли иш қилиш хаёлимизга келмаётгандай гўё. Ўзбекистонда адабий таржималар мактабини ташкил қилиш фурсати етмадимикин? Ҳозир профессионал таржимонлар уюшмасини тузишнинг айни вақти, назаримда. Ёзувчилар уюшмасига ва "Жаҳон адабиёти" журналига таржима мактаби тузиш ҳақидаги берган таклифим фақат қўллаб-қувватланди, бироқ амалий ҳаракатдан дарак йўқ. Адабий таржимонларнинг бошини бирлаштириш ўзбек адабиёти таржимасини ривожлантирадиган, унинг жаҳон адабиётига янги таржима асарлари қўшилишига ҳисса қўшадиган савобли иш бўлур эди.

Яқинда ўзбек шеъриятининг кўзга кўринган 20га яқин ижодкорларининг шеърларини инглиз тилига ўгирдим. Айни кунларда Америка шоирлари асарларини ўзбекчага ўгириб, ўзбек шоирлари билан битта тўпламга киритмоқчиман. Фақат яна ўша савол: таржима савияси ҳақида танқид ва фикр мулоҳазаларни кимдан эшитаман?

Аъзам ОБИДОВ,
"ДЭУ ЮНИТЕЛ" таржимони

Хотира

ХОТИРЖАМ ҚАЛБ... АРМОНИ

Ишхонада ишлаб ўтиргандим. Бирдан хонамизга юзларидан нур ёғилиб турган бир киши кириб келдилар. Ўрнимдан туриб салом бердим. Бояги одам мен билан худди эски қадрдонлардай илиқ саломлашди. Билсам, муҳарриримизни йўқлаб келган эканлар. Бошлиғимизни бироз кутишларига тўғри келди. Опа келгунларича бўлган бир лаҳзалик суҳбатдаёқ у кишининг қанчалар билимли, тафаккури кенг, шу билан бирга самимий ва оққўнгил, асосийси ўта камтарин инсон эканликларини ҳис қилдим.

Кўп ўтмай у одам бизга ишга келдилар. Эртасига ҳамхоналаримдан бири: «Аъзам аканинг бизга ишга келганлари яхши бўлди, жуда ажойиб инсонлар-да», деб қолди хурсанд бўлиб. Шундан кейингина мен ўша куни суҳбатлашган инсон «Тараддуд» китоби билан менга аввалдан қадрдон бўлган дилбар шоир Аъзам ЎКТАМлигини билгандим...

Бахтни қарангки, биз бир хонада ишлай бошладик. Тез орада Аъзам ака барчамизнинг севимли қадрдонимизга айланиб қолди. Таҳририятнинг ижодий ходимлари кўпинча идорада эмас, балки мақола илинжида турли ҳудудларда бўламиз. Лекин шундай бўлса-да, Аъзам акани бир кун кўрмасак соғиниб қолардик. Идорага атайлаб Аъзам ака билан кўришиб икки оғиз суҳбатлашиш учун ошиқиб турардик. Устоз бўлган даврада ўзгача файз бўлар, самимий суҳбатлари дилни равшан қиларди. Қани энди ҳамма одам ҳам Аъзам акамдай бўлса, деб ўйлардим мен. Балки шунда: «Бугун орамиздан меҳр-оқибат, одамгарчилик кўтарилиб кетяпти!», деган гапларга ўрин қолмасмиди...

Аъзам аканинг негадир ҳаммага яхшилик қилгиси келаверарди. Хоҳ у таниш бўлсин, хоҳ нотаниш. Энг ҳайратланарлиси эса, бордию ўша одамга ёрдамлари тегмаса қаттиқ хижолат чекиб, эзилардилар. Мен баъзан: «Аъзам ака, нега шунақасиз. Ахир, у одамнинг бошқа танишлари ҳам бордир. Таниган, танимаган инсонларингиз учун ҳам елиб, югурасиза?», десам. «Билмадим, яхшими, ёмонми. Лекин бу одатни негадир ҳеч ташлолмайман. Қўлимдан келадиган иш бўла туриб ёрдам қилмасам, виждоним қийналиб кетади», дердилар.

Ёз ойларида менга вақтинчалик яшаш учун турар жой зарур бўлиб қолди. Ўйлаб ҳам ўтирмасдан Аъзам акамга «ёрилдим». Устоз эртаси куни калит кўтариб келдилар-да: «Бу сиз бундан буён яшайдиган уйнинг калити», дедилар ҳазил аралаш. У кишининг шу икки оғиз гаплари ҳам кўнглимни эритиб менга қанчалик далда бўлганди, ўшанда. Эртасигаёқ дўстларим билан ўша уйга бориб, хотиржам яшай бошладик...

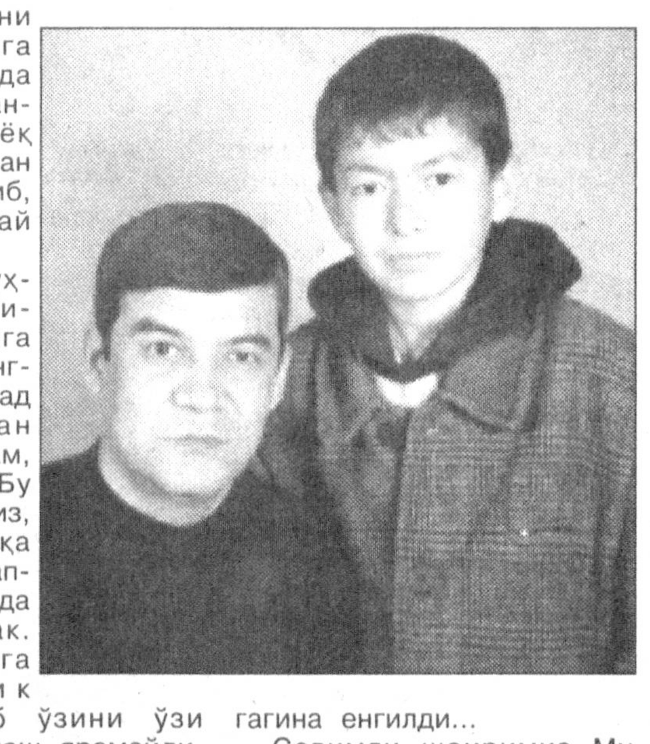

Баъзан суҳбатлашиб ўтириб, ёшлигимга бориб, кимнингдир менга ҳасад қилаётганидан ёзғириб қолсам, Аъзам ака: «Бу нима деганингиз, инсон бунақа майда-чуйда гаплардан юқорида туриши керак. Кимдир менга душманлик қиляпти, деб ўзини ўзи ишонтириб яшаш ярамайди. Ҳамма билан дўст бўлишга интилинг», дердилар. Шунинг учунми, ўзлари ҳам ҳаммани дўст деб билардилар.

Устоз ёш ижодкорларга, сўз санъатига ҳадик билан кириб келаётган қаламкашларга ўзгача эътибор берардилар. Йигирма-ўттиз чоғли шеърий машқларимни минг истиҳола билан Аъзам акамга кўтариб борганимда у киши эринмай ҳар бир шеърни эътибор билан ўқиб, таҳлил қилиб фикрларини ёзиб бергандилар. Ҳар бир ёзганларимдаги ютуғимдан қувониб, камчиликларимни тўғрилаб, маслаҳат берганлари эса кечагидай кўз ўнгимда.

Аъзам ЎКТАМ ҳузуридан у кишининг этагидан тутган ёш қаламкашларнинг қадами узилмасди. Устоз камол топиб, юртга нафи тегаётган, ўз сўзини айтаётган шогирдларини кўрганида ич-ичидан қувониб кетарди. Ҳар бир муҳокама, суҳбату савол-жавобларнинг ўзиёқ бир китоб экан, энди ўйласам.

Охирги кунларда устоз билан икки-уч кун кўришолмадик. Мен имтиҳон-синовлар билан андармон эдим. Аъзам акам сўнгги кунларининг бирида уйларига таклиф қилганларида ҳам «Эртанги синовга тайёргарлик кўрмоқчийдим, кейинроқ бораман», дегандим. Ўшанда устозниг тириклик аталмиш синовдан, бу имтиҳон дунёдан чин дунёга тараддудланганини ким билибди, дейсиз. Хом сут эмган бандалармиз-да, ҳамиша ғафлатда қоламиз.

Орадан икки кун ўтиб эса «Аъзам ЎКТАМ оламдан ўтди», деган қанчалар совуқ, армон ва аламга тўла хабарни эшитишга ва Яратганнинг иродасига кўнишга мажбур бўлдик.

Аъзам ака умр бўйи ноҳақликка, ёлғонларга қарши курашиб яшади. Ҳамма ўринларда ҳам ҳақ эканлигини исбот қилди ва ғолиб бўлиб келди. Бугун эса фақат ўлимгагина енгилди...

Севимли шоиримиз Муҳаммад ЮСУФ оламдан ўтганларида Аъзам ака кўп куюндилар. Шеърларини қайта-қайта ўқиб: «Шоир мен ўламан, кетаман деган кайфиятда ёзмаслиги керак экан. Муҳаммад аканинг кўп шеърлари бугун башоратга ўхшайди, гўё», дегандилар. Ўшанда мен устознинг «Қирқинчи баҳор» китобидан ўрин олган қуйидаги шеърини ўқиб кўнглим хотиржам бўлганди:

Табибим, пуч
сиз берган дарак,
Хасталанай
нечун шу ёшдан?
Севганимдан
санчар бу юрак,
Қон босиммас,
ғайратим ошган.

Ўлим деманг,
ўлим ўлсин!
Ўйнаб-кулиб
юзга тўламан.
Э-йўқ, бу кам.
Не бўлса-бўлсин —
Мен дунёга
устун бўламан!

Афсуски, устознинг ёзганлари терс келди. Аъзам ЎКТАМ, ўзи севган шоир Муҳаммад ЮСУФнинг шеърини ўқиб туриб дорилфанодан дорилбақога рихлат қилди...

Устоз Аъзам ЎКТАМ ҳам тақдирини башорат қилиб, худди шеърга солиб кетгандай туюлади:

Жонимга тегмоқда
барчаси бир-бир,
Жон эса ҳалқумга
келар охири.
Битта мен йўқ бўлсам
не бўпти ахир -
Ўзбекнинг камайиб
қолмас шоири.
На Тошкент, на Қўқон
билади мени,
Ахир ўз-ўзимни
алдаб, нетаман?
Шу оппоқ қоғоздан
яширай нени —
Бир ўлиб кўрмадим,
холос. Кетаман!

Шоир киндик қони томган тупроқ Фарғонадан, аждодларини бағрига олган «Пошшопирим» қабристонидан мангу макон топди. Жаноза намозига йиғилган ҳар бир мўмин бир марта бўлса ҳам тобутга қўл теккизсам дейди. Ўша куни галма галдан тобут талашиб бораётган, кўзлари жиққа ёш Хонободни, Бувайдани кўрдим. Нафақат Бувайда, балки бутун Фарғона йиғлади ўша кун.

Кўнглимдаги сўзларим эса ўз-ўзидан бир-бирига илиниб чиқиб келаверади:

Бергувчи бир,
олгувчи ҳам,
Не қиламиз,
дунё бир кам,
Тошшаҳардан
топган акам —
Аъзам ЎКТАМ,
Аъзам ЎКТАМ

Сал қоқинсам
суяганим,
Бир шодлансам
қувнаганим,
Кулиб, куйиб
тугаганим —
Аъзам ЎКТАМ,
Аъзам ЎКТАМ

Севги билан
меҳр қолди,
Яшалмаган
умр қолди,
Низомиддин,
Темур қолди,
Аъзам ЎКТАМ,
Аъзам ЎКТАМ...

Бугун шоирдан ажойиб шеърлари, ўзидай тоза қалб фарзандлари қолди. Шундай фарзандни тарбия қилган, элга нафи текканида қувонган ва бугун доғида куйётган шоирнинг падари бузрукворн ва волидаи муҳтарамасига Яратганнинг ўзи сабр ато этсин.

Энди, Аъзам ЎКТАМ мухлисларининг «Кузатиш», «Кузда кулган чечаклар», «Тараддуд», «Икки дунё саодати», «Қирқинчи баҳор» каби китоблардан таскин топишдан ўзга иложлари ҳам йўқ.

Биз тириклар эса фақат марҳум хотираси учун дуоифотиҳа қилишдан ўзгасига қодир эмасмиз. Илоҳим, охиратингиз обод бўлсин, устоз!

Хуршидбек РЎЗИЕВ
«Автоҳамроҳ» журнали мухбири

ХОТИРА — КЎНГИЛ ЧИРОҒИ

"Тарих—улуғ мураббий, деб бехиз айтишмаган. Чунки тарихни асраш миллатни асраш демакдир. Ўтганларни хотирлаш, ҳалол меҳнати билан юрт фаровонлигига ҳисса қўшаётган фидойи кишиларни қадрлаш — халқимизнинг энг яхши анъана, урфларидан. Хотира — кўнгил чироғи. Хотира уйғонса гўзалдир бу олам.

Ўтган яқинларни, қадрдонларни хотирлаш – инсонийликнинг энг гўзал кўриниши. Бизнинг миллий анъаналаримизга кўра марҳумлар ҳақида ёмон гап айтиш жоиз эмас. Уларни фақат яхши сўзлар билан эслаймиз. Аждодларимизни хотирлаганимизда уларга муносиб бўлишга, улардаги яхши сифатларни ўзимизда мужассам қилишга интиламиз. Қаердаки, ўтганлар ёдга олинмас экан, тириклар қадрланмас экан жамият ўз илдизига болта ургандай бўлади.

Обида БЎРОНБОЕВА,
ТДЮИ катта ўқитувчиси

Ёднома

УСТОЗ ХОТИРАСИ

Олис юлдузлар нури, ҳатто улар сўнгандан кейин ҳам неча минг йиллар давомида бизга келиб турар экан. Илм зиёсидан бир неча авлод баҳраманд бўлаётган раҳматли устозларни ҳам ана шундай юлдузларга қиёслаш мумкин.

Ғуломхон Ғафуровнинг "Шарқ жавоҳирлари" номли китоби унинг вафотида уч йил ўтиб чоп этилди-ю, маърифатпарвар олим номи яна эл оғзига тушди.

"Номим ўчмасин, десанг, қобил фарзанд ва китоб қолдир", дейишган донишмандлар. Домла биз учун маънавият, тарих ва миллий қадриятларимизнинг тирик қомуси эдилар. Буни вақт ўтган сайин янада кучлироқ ҳис этмоқдамиз. Ҳадисларда айтиладики, "Инсон ўлгач, дафтарлар ёпилади, фақат уч нарсада ёпилмас: садақаи жорияда, фойдали илмда, солиҳ фарзанд қолдиришда" (Абу Ҳурайра разийаллоҳу анҳу ривояти). Улардан бири илмки, масалан, талаба етиштирган ёки бирор асар қолдирган, шу илм тургунича, шу талабалар тургунича, уларнинг савоблари инсонга ҳам жорий бўлиб тургайдир.

Ғуломхон Ғафуров нафақат илмда, балки кундалик ҳаёт жабҳаларида ҳам ибратли зот эдилар. Домланинг яқин дўсти, ҳассос олим Маҳмуд Саттор устоз яхшигина дурадгор ҳам бўлганлиги, ўзига ва кўнглига яқин дўстларининг кутубхоналари учун махсус жавонлар ясаб берганлигини айтадилар. Домла Ғайбулла ас-Салом (Аллоҳ рози бўлсин ул зотдан) эса Ғуломхон Ғафуров билан биргаликда ўтказган муборак ҳаж сафарини эслаб, шундай деган эканлар: "Хўб савобга қолди, раҳматли. Ўзи билан поки олиб борган экан, юзлаб Русия, Қофқоз мусулмонларининг соч-соқолларини олиб, уларнинг Байтуллоҳга покланиб киришларига сабабчи бўлди". Шунда Маҳмуд Саттор домла, "ўттиз йиллик дўстимнинг мен билмаган яна бир фазилати — сартарошлик ҳунари борлигидан ҳайратга тушдим" дейди. Биз, Ғуломхон Ғафуровдан университетда дарс тинглаган собиқ талабалар учун эса, устоз ҳақидаги бундай хотиралар янада ҳайратомуздир.

Ғуломхон ҳожи Ғафуров камсуқум, жаннатмакон инсон эдилар. Айниқса, дини ислом, ўтган улуғларимиз, миллий қадриятлар ҳақида гап кетганда, ул зот ғоятда тўлқинланиб, беҳад ғурур билан сўзлардилар. Нотиқликда домланинг олдига тушадиганни кам топилларди. Дарсларда биз, талаба-шогирдларига ниҳоятда самимий мулоқотлари оҳанграбодек таъсир этар эди. Кўпдан маълум бўлган манбалардан ҳам яна янги хазиналар топа олардилар. Бу эса ўқувчида ҳаяжонли таассурот қолдирарди. Домла Абдухолиқ Ғиждувоний зиёратини тасвирлаб, шундай ёзадилар: "Қайтишимизда мўъжиза содир бўлди. Ортда, Ғиждувон томондан каттакон ой кўтариляпти. Гўё Хожаи Жаҳон ҳазратлари бизини ой қиёфасида кузатиб қолмоқда эдилар".

Афсус, домла боқий дунёга барвақт сафар қилдилар. 1997 йилнинг ноябри охирида, ўғлининг никоҳ тўйига тўйхат тарқатиб юрганларида устоз билан сўнгги бор учрашган эдик. Бу тўйга домла эллик ёшга кираётгани маросимини ҳам қўшиб ўтказмоқчи эдилар. Тўйга атиги бир кун қолганида...

"Бухорои шарифдаги хизмат сафари чоғида меҳмонхонада дафъатан бир туш кўрдим. Раҳматли устозим билан соҳибқирон Амир Темур ҳақида суҳбатлашиб ўтирибмиз. Устоз қўлларида нур сочиб турган чўғдек қипқизил тошни кўрсатиб: "бу — Амир Темур хазинасидан", дедилар. Бу нимадан дарак? Ул зот ўзларининг эллик ёшларида бисёр илмларни эгаллаган эдилар. Ярқираган ўша тош устознинг билимларига ишора эмасмикан? Устоз айниқса, соҳибқирон Амир Темур ҳазратлари ҳақидаги янги маълумотлар ва халқ ривоятларини катта иштиёқ билан йиғиб, чоп эттирар эдилар.

Азиз устозим! Сиздан сабоқ олганлигим учун ҳам ўзимни бахтли ҳисоблайман.

Ғуломхон Ғафуров ўзининг "Яккабоғ тумани" китоби сўнггида шундай ният билдирган: "Бу — фоний дунё! Умр ўткинчи! Келинглар азизлар, яхши ишимиз, сўзимиз билан эл олқишини олайлик. Эл назаридан қолмайлик. Бундан ортиқ бахт борми бу дунёда..."

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ

Қадр

Жангчи шоир Тўра Жуман қарийб 80 ёшни қаршилаган бўлса-да таҳририятимизга дам-бадам қадам ранжида қилиб, гоҳ илиқ сўзи, хотиралари, гоҳида янги битган шеърларидан баҳраманд этади. У кишини айниқса уруш даҳшатларини бошдан ўтказган ижодкор сифатида яхши биладилар. Аммо биз бу гал шоир шеърлари орасидан абадий мавзуларга оид намуналарни танлаб олдик.

Бу туркум сизга шеър завқини, айниқса отахонга яна бир бор фақат ижодкоргагина аён бўлган ижод завқини туйишга имкон берса ажаб эмас.

Тўра ЖУМАН

ТЎРТ ТАЯНЧ

Тўрт нарса забун дилни тирилтириб айлар шод,
Биринчиси: ўқитиб йўлни ёритган устод.
Иккинчиси: кишининг азиз, меҳрибон дўсти,
У садоқат кўрсатса, сен хурсандсан умрбод.
Учинчиси: асл ёр, вафо қилса у сенга,
Кун кўрасан армонсиз, бўлиб ғамлардан озод.
Тўртинчиси: ақлдир, тўғри йўлга бошлар у,
Ақл билан иш тутсанг, умринг бўлади обод.

АБАДИЯТ

Гуллар тўкилиб кетди, поя, тикани қолди,
Хазиналар тугади, аждар, илони қолди.
Данғиллама уй қурган орамизда йўқ, дўстлар,
Унинг бола-чақаси, нақшли ошёни қолди.
Яхши-ёмон султонлар ер талашиб яшади,
Уларнинг обод, хароб барча макони қолди.
Дунёни забт этганлар узоқ умр кўрмади,
Денгиз, уммону – бойлик, еру осмони қолди.
Қанча олим, шоирлар ўтди оламдан, Тўра,
Ҳадис, ҳикмат китоби, шеъру достони қолди.

ҚУЧОҒИДА

Йўқлик ёмон, санамлар борларнинг қучоғида,
Пули кўп бойваччалар ёрларнинг қучоғида.
Қақроқ ерда гиёҳ йўқ, намликда бор тароват,
Туронгул, бойчечаклар қорларнинг қучоғида.
Жиноят қилмаганлар умр кўрар шод-хуррам,
Ёмонлар панжаранинг, дорларнинг қучоғида.
Ром қилади сара куй одам, ҳайвон, қушларни,
Булбул ҳам тароватли тонгларнинг қучоғида.

ҚАДРСИЗ

Фаҳми йўқлар олдида яхши сўзлар қадрсиз,
Кўршапалакка зиё бой кундузлар қадрсиз.
Қарға олма таъмини билмай қуртни чўқийди,
Қуртга эса гулга жон кўп илдизлар қадрсиз.
Чиройли рухсорларни ойга ўхшатар ошиқ,
Севгиси йўқ болага гўзал юзлар қадрсиз.
Қанча яхшилик қилсанг, пасткаш кимса билмайди,
Ичи қорага, Тўра, таом, тузлар қадрсиз.

Сиймо

БАШОРАТ ВА ЗАКОВАТ СИРИ

Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ

Даҳрийлик мафкурасига асосланган шўро тузуми даврида фаолият кўрсатган уламоларга жуда қийин бўлган, ҳар қадамда ва ҳар борада тазйиқ ва таъқибга дуч келишган. Шундай оғир шароитларда ҳам миллий-диний қадриятларимиз, ўзлигимизу аслиятимиз илдизларидан айрилмаган, уларни жон ўрнида сақлаб келган улуғ инсонлар бўлган. Уларнинг умр йўли ҳар биримиз учун ватанпарварлик, миллатпарварлик мактаби ва сабоғидир. Ана шундай улуғ зотлардан бири Алихонтўра Соғунийдир.

Алихонтўра Шокирхонтўра ўғли 1885 йилда Туркистон мамлакатининг Болосоғун шаҳрида, ўзбек оиласида дунёга келган. Адабий тахаллуси Соғуний бўлиб, туғилган шаҳрига ишорадир. Бу шаҳар ҳозир Тўқмоқ деб аталади, Қирғизистон ҳудудида жойлашган. Оила бошлиғи Шокирхонтўра ўртаҳол деҳқон бўлиб, ўғилларига етарли илм олиш имкониятини яратиб беради. 15 ёшида Алихонтўра акаси Олимхонтўра билан Ҳижозга (ҳозирги Саудия Арабистонининг Макка ва Мадина шаҳарлари жойлашган ҳудуди) ўқишга юборилади. Оға-ини Мадинаи мунавварада таҳсил олишади, кейин таҳсилни Бухорои шарифда давом эттиришади, катта мулло бўлиб етишишади.

Олимхонтўра бутун умрини дин йўлига бахшида этган зотлардан эди. 1943 йилда Эшон Бобохон ибн Абдулмажидхон ҳазратлари раҳнамоликларида собиқ Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон мусулмонларининг диний назоратини тузиш бўйича ўтказилган таъсис қурултойида Олимхонтўра Қирғизистон уламолари делегациясининг раҳбари сифатида қатнашади ва Қирғизистон қозиси этиб тайинланади. Унинг ўғли Шайх Юсуфхон Шокир замонамизнинг забардаст уламоларидан бўлган.

Алихонтўра Соғуний кенг билимлар эгаси, чинакамига қомусий олим эди. Чунки ул зот Мадина ва Бухородаги талабалик йилларида мусулмон мактаблари ва мадрасаларида ўқитиладиган диний фанлар билан бир қаторда математика, фалакиёт, табиатшунослик, тиббиёт, доришунослик, ҳарбий иш соҳаларини ҳам ўрганади. Араб, форс ва бир неча туркий (қозоқ, қирғиз, уйғур, татар, турк ва бошқа) тилларни чуқур эгаллайди, ҳатто шу тилларда шеърлар ҳам ёзган. У «Девони Соғуний» номли девон соҳиби ҳамдир. У мустақил мутолаа йўли билан, ўз устида қаттиқ ишлаб, тафсир, ҳадис, фиқҳ, тарих, тилшунослик, шеърият, мусиқа назарияси билимдони, шунингдек, моҳир табиб бўлиб етишади, доимо халқ ўртасида бўлади, унинг ташвиши билан яшайди...

Тақдир тақозоси ила Алихонтўра Соғуний 1947 йилдан бошлаб то умрининг охиригача Тошкентда яшаб, илмий, ижодий ва таржимонлик фаолияти билан шуғулланади. Деярли 30 йил давом этган бу фаолият самарали бўлган. Шу давр мобайнида Соғуний домла томонидан Аҳмад Донишнинг «Наводир ул-вақое» асари, Дарвеш Али Чангийнинг «Мусиқа рисоласи» асари ўзбек тилига таржима қилинди. У 1968 йили «Темур тузуклари»ни «Гулистон» журналида эълон қилишга киришди. Ана шу қутлуғ ишдан бошлаб Алихонтўра Соғунийнинг номи жамоатчиликка кенг танилди ва бутун мамлакатимизда машҳур бўлиб кетди, журнал ўқувчилар орасида қўлма-қўл бўлиб, адади бир неча баробар кўпайди. Бироқ, «Темур тузуклари» асари охиригача чоп эттирилмай тўхтатиб қўйилди, бошланган бу хайрли иш оро йўлда қолиб кетди. Аммо Соҳибқирон Амир Темур бобомизнинг руҳи поклари шод бўлган бўлса керакки, Алихонтўра Соғуний эл-юрт назарига тушиб, амри маъруф ва наҳйи мункарга оид суҳбатлар ўтказиладиган йиғинларда давранинг тўри у кишига мунтазир бўлиб қолди. Шундай илмий мажлислардан бир нечасида қатнашганимизни ифтихор ва мамнуният билан эслаймиз, олган таассуротларимиз қалбу онгимизда бир умрга муҳрланиб қолган.

1972 йилнинг авжи кўклами эди. Балх тутлар пиша бошлаб, қулупнай дастурхоннинг кўркига айланган, қирқоғайни гуллар бамисоли осиб қўйилган чўғдек гиламларни эслатувчи сўлим ва сурурли пайт эди. Шундай кунлардан бирида Тошкентнинг Бўз маҳалласида яшовчи Саидали ака Усмонали ўғлининг умр тўйи бўлди. Саидали ака иймон-эътиқодли, тақвоси кучли, пири бадавлат отахонлардан эди. Маҳаллада ҳам обрў-эътибори баланд эди. Шу боис унинг умр тўйига Алихонтўра - Алихон Соғуний бошчилигида пешво уламолар ташриф буюрдилар.

Суҳбат асносида Алихонтўрага шундай савол тушиб қолди:

- Нима учун мусулмон дунёси инсоният маданиятининг бешиги бўлатуриб, Ғарб дунёсидан тараққиётда, айниқса, техник равнақда орқада қолиб кетди? Бунинг боиси нимада?

- Баракалла, бўтам, отангизга раҳмат, - дея сўз бошлади Алихонтўра, у киши шундай савол тушганидан мамнун бўлган эди. - Бу савол жиддий, ўта муҳим савол, миллатнинг ҳар бир онгли фарзанди тафаккурида шундай ўй-мулоҳазалар бўлса қанийди! Бу кунларга тушиб қолмас эдик, албатта.

Шарқ фалсафаси аввал бошидан бошлабоқ асосан инсон руҳиятини, унинг маънавий оламини билишга, одамларнинг ўзаро муносабатларини англашга эътибор берган. Ғарб фалсафасининг асосий мақсади эса ташқи дунё табиатини билишга, инсонларнинг табиатдаги ўрнини аниқлашга қаратилган эди.

Шарқ ўз тафаккурида инсоннинг ижтимоий аҳволини нисбатан иккинчи ўринга суриб, унинг маънавий камолотига кўпроқ эътибор берган. Ғарб тафаккури эса инсоннинг ижтимоий эҳтиёжларини қондиришга асосий диққатни қаратган. Бунинг оқибати ўлароқ Оврўпонинг йирик давлатлари милодий XV асрнинг ўрталаридан бошлаб, тараққиётда, жумладан, техник равнақда Шарқдан олға кетиб, дунёнинг деярли барча қитъаларида янги-янги ҳудудларни эгаллашга киришганлар.

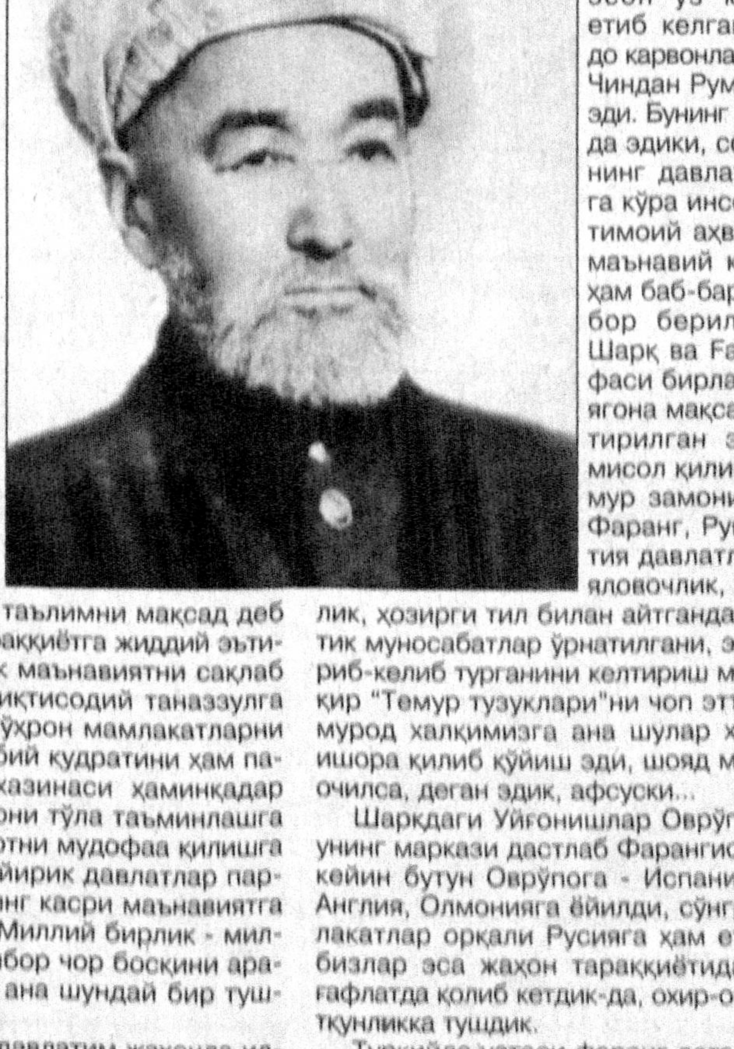

Шарқнинг Ғарбдан орқада қолиб кетишига яна бир сабаб шуки, Ғарб таълимни восита деб билиб, илм-фаннинг барча қирраларидан кенг фойдаланиб, моддий тўкин-сочин жамият қуришга интилган, бироқ у ахлоқий қадриятларни бой бера бошлаган. Шарқ эса таълимни мақсад деб қараб, техникавий тараққиётга жиддий эътибор бермайди, юксак маънавиятни сақлаб қола олди-ю, лекин иқтисодий таназзулга учради. Иқтисодий бўҳрон мамлакатларни заифлаштиради, ҳарбий қудратини ҳам пасайтиради, давлат хазинаси ҳаминқадар бўлиб қолгач, лашкарни тўла таъминлашга қурби етмайди, эл-юртни мудофаа қилишга қуввати етишмайди, йирик давлатлар парчаланиб кетади. Бунинг касри маънавиятга ҳам тегади, албатта. Миллий бирлик - миллат тушунчасига эътибор чор босқини арафасида Туркистонда ана шундай бир тушкун алфозда эди.

Халқим, раиятим, давлатим жаҳонда илғорлардан бири бўлсин, деган раҳбар узоқни кўзлаб иш тутади, қаердаки, нимаики яхши нарсалар бўлса, кўздан қочирмайди, ўзлаштиришга, мамлакати манфаатига хизмат қилдиришга киришади, бу йўлда чора-тадбирлар белгилайди, амалга оширади ҳам.

IX-XII асрларда Туркистонда ҳам Уйғониш, тараққиёт содир бўлди. Кўҳна Урганчда Маъмун академиясининг очилиши, Сабуктакин ўғли Маҳмуд Ғазнавийнинг ҳам давлат қудрати ва обрўсини оширишдаги саъй-ҳаракатлари биринчи уйғониш даврига тўғри келган бўлса, иккинчи уйғониш Амир Темур номи ва фаолияти билан боғлиқ. Соҳибқирон замонасида салтанат шундай қудратли ва адолатли, эл-юрт тинч, йўллар бехатар бўлганки, Урумчидан, Самарқанду Бухородан, Шошу Фарғонадан, Хоразму Ҳиротдан, қуйингки, мамлакатнинг ҳар гўшасидан ҳаж сафарига йўлга чиққан кишилар Маккаи Мукаррамани, Мадинаи Мунавварани зиёрат қилиб, омон-эсон ўз юртларига етиб келганлар. Савдо карвонлари учун йўл Чиндан Румогача очиқ эди. Бунинг боиси шунда эдики, соҳибқироннинг давлат сиёсатига кўра инсоннинг ижтимоий аҳволига ҳам, маънавий камолотига ҳам баб-баравар эътибор берилган, яъни Шарқ ва Ғарб фалсафаси бирлаштирилиб, ягона мақсадга йўналтирилган эди. Бунга мисол қилиб Амир Темур замонида Испан, Фаранг, Румо, Византия давлатлари билан яловочлик, яъни элчилик, ҳозирги тил билан айтганда, дипломатик муносабатлар ўрнатилгани, элчилар бориб-келиб турганини келтириш мумкин. Фақир "Темур тузуклари"ни чоп эттиришидан мурод халқимизга ана шулар ҳақида бир ишора қилиб қўйиш эди, шояд миллат кўзи очилса, деган эдик, афсуски...

Шарқдаги Уйғонишлар Оврўпога кўчди, унинг маркази дастлаб Фарангистон бўлди, кейин бутун Оврўпога - Испания, Италия, Англия, Олмонияга ёйилди, сўнгра бу мамлакатлар орқали Русияга ҳам етиб келди, бизлар эса жаҳон тараққиётидан четда - ғафлатда қолиб кетдик-да, охир-оқибатда тутқунликка тушдик.

Туркийда устаси фаранг деган бир ибора бор, эшитган бўлсангиз керак, моҳир устага нисбатан шу ибора ишлатилади. Бунинг замирида фарангийларнинг, умуман, оврўполикларнинг ҳунарига, ҳунармандлари яратган техник асбоблари, жиҳозлари, воситаларига қойил қолишлик, эътироф этишлик ётадир. Фарангийларнинг устаси фаранглиги мана шунда ҳам кўринадики, улар Шарқнинг илм-фан бобида эришган ютуқларининг қаймоғини ўзлаштирганлар, жумладан, буюк ватандошларимиз бўлмиш Хоразмий, Ибн Сино, Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Мирзо Бобур асарларини ўз тилларига таржима қилганлар, дорилфунунларида дарслик сифатида қўллаганлар. Бугина эмас, Маъмун, Хорун ар-Рашид замонларида ва ундан кейин ҳам лотинчадан арабчага таржима қилинган асарларни бу тилдан яна ўз тилларига кўчирганлар. Зеро, қадимги лотин тили аллақачон муомаладан чиқиб, ўлик тилга айланиб қолган эди. Шарқ эса ўша бойликни араб тилида асраганди. Улар ўз меросларини шу йўл билан ҳам ўзларига қайтара билдилар, мана шунга ҳақиқий устаси фаранглик деса бўлади.

Хўш, бизлар-чи? Бизлар бўлсак, оғзимиздагини ҳам олдириб ўтирибмиз. Буюк аждодларимиз номларини қуруқдан-қуруқ санаб мақтанишга устаси фарангмиз-у, лекин улар тутган йўлни тутмаймиз, улар фаолиятидан ибрат олмаймиз, тегишли хулоса чиқармаймиз. Хуллас, аждодларимизга муносиб авлод бўлолмаяпмиз. Бунинг учун бир етакчи зарур кўринади. Замонанинг кетиши шу бўлса, умумжаҳон равнақи оқимида миллатларнинг миллий уйғонишлари кучаяверади, бунинг самараси ўлароқ, мазлум халқларнинг ўз миллий етакчилари етишиб чиқажак, иншооллоҳ.

Камина минг ой юзини кўриб бўлдим, тўксонни ҳам қоралаб қолдим. У етакчимизни бизлар кўролмасак-да, невараларимиз кўрсалар ажаб эмас. Камина ҳамиша шунинг орзусида, шунинг дуосида, беш вақт намоз устида Яратган эгамдан шуни илтижо қиламан. Аллоҳ таоло сўралишни севгувчи буюк зотдир. Сизлар ҳам Тангри таолодан шуни илтижо қилавeрингиз, шояд ниятимиз мустажоб бўлғай, иншооллоҳ. Даврамизда ёш авлод вакиллари ҳам ҳозирлар. Сизлардан илтимос қилардимки, ўша ёруғ кунларга - истиқлол замонига етганингизда, Алихонтўра Соғуний бу дунёга исломпарваргина эмас, балки инсонпарвар бўлиб келган эди, бутун ҳаёти давомида шунга содиқ бўлиб қолган эди, дея каминани ҳам бир эслаб қўйсангиз, руҳимни шод этган бўлар эдингиз. Валлоҳи аълам.

Аллома Алихонтўра Соғуний Саидали ота уйидаги ўша суҳбатда башорат қилган эканлар. Бу ўринда башорат дегани тарихий шароитнинг етилиб келиши, орзу қилинган етакчи - тарихий шахснинг сиёсат майдонига дадил чиқиши бўлса керак. Орадан ўн етти йилча вақт ўтгач, Юртбошимиз етакчилигида, орзу қилганимиз ёруғ кунларга етиб келдик - миллий истиқлолга эришдик. Буни қарангки, Алихонтўра Соғунийнинг 1959 йили ёзиб тугатилган, шўролар замонида нашр этилмаган ва нашр этилиши ҳам мумкин бўлмаган "Тарихи Муҳаммадий" китоби истиқлол шарофати билан 1991 йили чоп этилди, кейин қайта нашр қилинди, улуғ бобонинг армони ушалди, руҳи шод бўлди.

Алихонтўра Шокирхонтўра ўғли Соғуний ҳазратлари мазмунли ва баракали умр кўриб 1976 йили 91 ёшида вафот этди. Васиятига кўра унинг сўнгги маскани Тошкентнинг Кўкча даҳасидаги Шайх Зайниддин бобо қабристони бўлди. Бизни кўпдан бери бир нарса қизиқтириб келарди: хўш, нима учун Соғуний ҳазратлари охират учун манзилни шу қабристондан танлаб, бундай васият қилибди, бунинг бирор сабаби бормикин? Ушбу ёднома-мақолани ёзиш асносида қўлимиздаги манбаларни яна бир бор назардан ўтказгач, бизни ўйлантириб келган ўша жумбоққа жавоб топгандек бўлдик. Гап бундай: ҳозирда Шайх Зайниддин бобо номи билан аталаётган қабристоннинг ўрни VIII асрдан бери мавжуд бўлиб келаётган Оқилон (бу оқиллар юрти деган маънони англатади) мавзеининг шимоли ғарбий қисми бўлган. 1121 йили Бағдодда туғилган Шайх Зайниддин 40 ёшларида, яъни 1254 йилларда бу ерга кўчиб келиб ўрнашган. То бунгача бу ерда расадхона бўлган. Расадхона XIII асрларда қурилган. Шайх Зайниддин вафот этгач, у ана шу расадхона яқинига дафн этилган, мақбара ўрнида бўлган хонақоҳ XIV асрда, мақбара деворлари асоси XVI асрда қурилган. Асосан ер остида, қисман ер устида (самовий жисмларни кузатиш учун қўйилган туйнукли пастак гумбаз) ўрнашган расадхона фалакиёт илмини ўрганиш мақсадида фойдаланилган бўлса, кейинчалик диний мутаассиблик кучайган замонларда чиллахона сифатида фойдаланилган. Шўролар замонида расадхона умуман ёпиб қўйилган. Истиқлолдан кейин расадхона зиёратчилар учун очиб қўйилди. Диққатга сазовор жойи шундаки, Чингизхон босқинидан омон қолган обидаларимиздан бири Бухородаги 1127 йили қурилган Арслонхон минораси (сўнгги даврларда бу ёдгорлик Минораи Калон деб аталмоқда) бўлса, иккинчиси Вобкент минораси, учинчиси Жарқўрғон минораси, тўртинчиси Тошкентдаги Кўкча расадхонасидир. Энди юқоридагилардан хулоса чиқариб, шундай тўхтамга келсак арзийди: улуғ уламо ва қомусий олим Алихонтўра Соғуний диний ва дунёвий фанлар туташган табаррук жойдан абадият манзилини танлабди. Бу ҳам ақл-заковатдандир.

Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси Ўзбекистон Халқ шоири Усмон Азимовга волидаи муҳтарамаси
МЕНГЛИХОЛ аянинг
вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.
Илоҳим, марҳуманинг охирати обод бўлсин.

Mustaqil gazeta HURRIYAT

Суҳбат

Баҳодир ИСО: "МЕН ДУНЁДАН ДЎСТ ҚИДИРДИМ..."

Баҳодир Исо бугун самимият йўғрилган шеърлари билан озми-кўпми эл орасида обрў топди, ўз ўқувчиларига эга бўлди. Унинг шеърлари Ғиёс Бойтоев, Охунжон Мадалиев, Валижон Қодиров, Абдужалил Қўқонов каби хонандалар ижро этган қўшиқлар орқали мухлислар қалбига кириб борди. Ўзи ҳам шеърлари каби самимий, беғубор шоирни суҳбатга тортдик.

— Баҳодир ака, шеъриятга илк қадам қўйган даврингиз ёдингизда бўлса керак?

— Гапимни эшитиб ҳайрон бўлишингиз мумкин. Мен шеъриятга қон билан кириб келганман. Бу рамзий маънодаги гап эмас. Ҳақиқатан ҳам шундай бўлган.

Ўшанда 1970 йил эди, 7-синфда ўқирдим. Синфдошларим билан мактаб ҳашарида ишлаётгандик. Бирдан мактабга почтальон келиб қолди. Бақир-чақир бўлиб кетди:"Сенга гонарар!", "Шеърларингга пул келди". Ёшлик-да, ялангоёқ югуриб бораётиб, йўлда ётган тахтадаги михни босиб олдим. Ишонсангиз, мих оёғимни тешиб чиқди. Михни додлатиб суғуриб олишди. Қонга беланган қўлларим билан имзо чекиб, 1 сўм 45 тийин пулни олганман. "Риштон ҳақиқати" туман газетасида илк шеърларим ўша пайтда босилганди.

— Мухлисларингиз ўзингиз, оилангиз ҳақида кўпроқ билишни исташади.

— Риштонликман. Дутир (асл номи Тўрт тур) қишлоғиданман. Отам Сирожиддин ҳожи ҳам, онам Иззатби ҳам вафот этишган (жойлари жаннатда бўлсин). Қишлоқ боласиман. 1956 йил 21 октябрда туғилганман. Мучалим – маймун. Шоирман, эркин одамман.

Гоҳ мошинда, гоҳ пиёда
Юрибман-да
ёруғ дунёда.
Қанотим йўқ.
Ердаман ўзим,
Тилакларим
Арши аълода.

Оилам ҳақида сўрадингиз. Турмуш ўртоғим Ҳукминисо дутирлик. Мен ўқиган 30-мактабда олмон тилидан дарс беради. Шоира, Беҳзод, Дониёр, Лазизбек, Райҳона исмли фарзандларимиз бор.

— Синфдошларингиз Сиздай шоирдан фахрланишса керак?

— Мен улар билан фахрланаман. Айниқса, бир кунда туғилиб, ўн йил партадош бўлган дўстим Рустамжон Аҳмедов билан. Чунки унинг синглисини яхши кўриб олганман-да! Ҳозир у чўлқувар. Валижон Қодиров айтадиган "Синфдош қиз" қўшиғи бежиз яратилмаган. Бу ҳурмат-эҳтиромимиз ифодаси.

Ўрни келганда, мактабда менга таълим-тарбия берган барча устозларга раҳмат айтмокчи эдим. Айниқса, қалбимда санъатга, адабиётга ҳавас уйғотган, менга вазн, қофия, туроқни тушунтирган, расм чизиш сир-асрорларини ўргатган устозимиз Ғуломжон Абдусаломовдан миннатдорман.

Мен дунёдан дўст қидирдим,
Куй қидирдим, сўз қидирдим,
Жон-жонимга найза урди
Ичимдаги душманларим...

1973 йили Фарғона Давлат педагогика институтининг ўзбек тили ва адабиёти факультетига ҳужжат топширдим. Имтиҳонда"Қутлуғ қон" романи асосида иншо ёздим. Дарсликда Ёрмат образи мураккаб образ дейилгани нотўғри, у салбий, ё ижобий бўлиши керак, деган фикрни илгари сурдим. Домла Муҳаммаджон Мадғозиев фикримни қўллаб-қувватлади. Институтда: "Бир абитуриент дарсликдан хато топибди" – деган гап-сўз овоза бўлиб кетди. Адабиётдан "4", тарихдан "5", чет тилидан "4" олиб талаба бўлиш бахтига муяссар бўлдим. Институтда яхши ўқидим. Шеърларим билан танилдим. "Педагог" газетаси, вилоят ва республика матбуотида шеърларим мунтазам чоп этилди.

— Билишимча, элимизнинг суюкли шоири марҳум Муҳаммад Юсуф билан қадрдон эдинглар...

— 1988 йили "Хайрли тун" деб номланган китобимга раҳматли Муҳаммад Юсуф муҳаррирлик қилган. Аслида Муҳаммад Юсуф билан 1978—1980 йилларда Хабаровск ўлкасида ҳарбий хизматда бирга бўлганмиз. У мендан икки ёш катта эди. Ҳарбийда қадрдон бўлиб кетдик. Бу кейин ҳам давом этди.

Мен захи ердаги толдан
пўкланиб қолдим,
Бир ерда кўлмакдай
тўпланиб қолдим,
Турмуш даҳанида
ҳўпланиб қолдим,
Оқ сув ичган теракдай
сен кетдинг ўсиб,
Дўстим,
Муҳаммад Юсуф!

Бу 1986 йили ёзилган "Дўстга ҳасрат" шеъримдан сатрлар.

— Баҳодир ака, устозингиз ким?

— Асқад Мухтор. Унинг шеърларини яхши кўраман. Лекин ҳаётда у киши билан учрашмаганман. Устозларим кўп: Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов...

— Сиз ёқтирган ёзувчи ким?

— Тоғай Мурод.

— Шоир-чи?!

— Иқбол Мирзо. Бу йигит шогирдим. Ўзини, шеърларини яхши кўраман. Вилоятимиздан олтиариқлик Шуҳрат Аҳмедов, риштонлик Маъмир Ҳамид, бачқирлик Мирзо Каримни умидли ёшлар сирасига қўшаман.

— Баҳодир ака, қўшиқ бўлиб мухлис орасида машҳур бўлиб кетган "Яхшилар бор, яхшиям..." деган шеърингиз кимгадир атаб ёзилганмми?

Бу бешафқат дунёда
Яхшилар бор яхшиям.
Меҳр қаҳат дунёда
Яхшилар бор яхшиям...

— Ҳа, бу шеърни Фарғона университетининг ректори Аҳмаджон Ўриновга бағишлаганман.

— Баҳодир ака, ҳозир қайси китобни ўқияпсиз?

— "Минг бир кеча"ни.

— Энг бахтсиз кунингиз?

— Билиб туриб гуноҳ қилган куним.

— Сиз учун энг бахтли кун?

— Худоё таолонинг суюкли қулини дорилбақода эмас, дорилфанода топиб унга дардкаш бўлган куним.

Суҳбатдош: Собиржон ДАДАХЎЖАЕВ

Ажабо!

"ХОТИН — ЖАФО, ...МУШУК ВАФО"

Жониворлар ичида инсоннинг энг яқин дўсти нима? Бу саволга кўпчилик ҳануз "ит", деб жавоб берса ажабмас. Аммо, бу жавоб хато экан. Яқинда Буюк Британияда ўтказилган сўровлар буни тасдиқлади.

Айни пайтда бу мамлакатда 7.5 миллион мошвой ва мошхонлар яшар экан. Итлар эса бу кўрсаткичда мушукларга ютқазиб қўйишди. Уларнинг сони - 6.1 миллионта экан холос. 1979 йилда Буюк Британияда 4.9 миллион дона мушук бўлганини эсласак, улар инсонларнинг меҳрига муносиб бўлишда анча "тер тўкканига" амин бўламиз.

Итларга алам қиладигани шуки, сўралганлардан 40 фоизи айнан мушукларни, атиги 7 фоизигина итларни энг севимли уй ҳайвони деб атаган. Маълум бўлишча, одамлар мушукларни назокатлилиги, мустақиллиги, тозаликни севиши, энг муҳими ўзига катта эътибор талаб қилмаслиги учун ёқтираркан.

Мушукни кўпроқ ёқтирадиганлар кичик ва ўрта ёшдагилар бўлиб чиқди. Итни эса асосан кексалар хуш кўришаркан. Шу ўринда итлар ўзларига икки нарса билан таскин берса бўлади: биринчиси, сўров Мушукларни ҳимоя қилиш Лигаси томонидан ўтказилган.Унинг адолатли эканига шубҳа билдирса бўлади. Иккинчиси, кексалар ўз тарафдори бўлгани учун "Қари билганни пари билмас", деган гапни эслатиб қўйиш ҳам ўринли.

Аммо итларга энг алам қиладигани, 98 фоиз аёллар мушукни яхши кўрадиган эркакларга кўнгил қўйишларини билдиргани бўлди. Бу "хотин – жафо, ит – вафо", деб юрган эркакларни бутунлай йўлдан уриши ҳеч гап эмас.

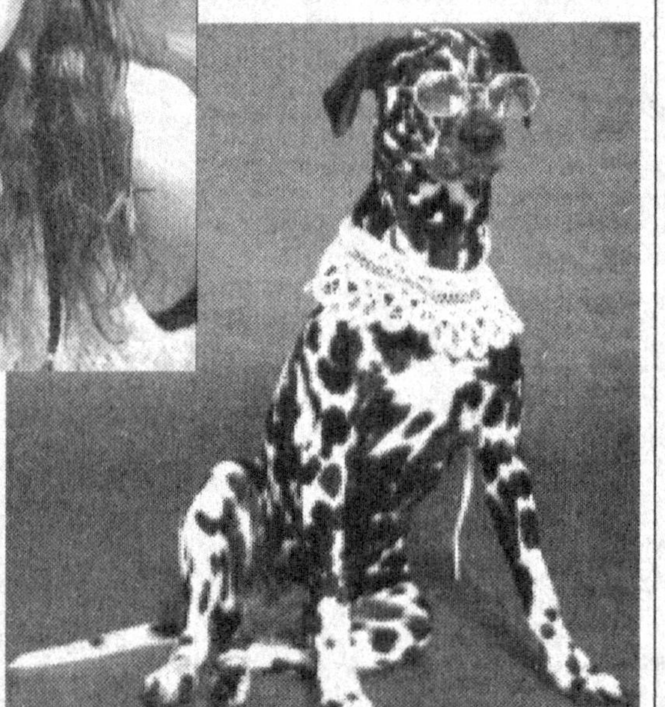

Би-би-си хабарлари асосида тайёрланди.

Тадқиқот

"БОДРИНГЛАР ҲАМ ЙИҒЛАЙДИ"

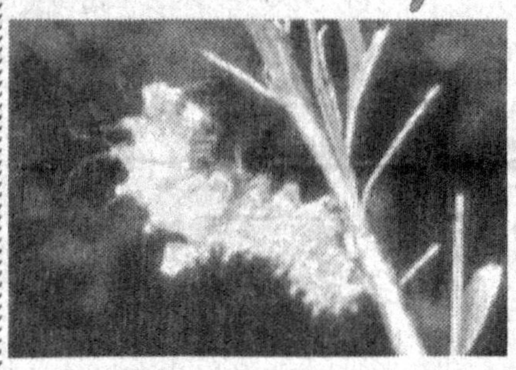

Олдиндан айтиб қўяй, бу хабарни кўнгилчанлар ва вегитарианлар яъни гўшт емайдиганлар ўқимасин. Гап шундаки, Бонн университети олимлари ўтказилган тадқиқотлар натижасида ўсимликлар касаллангандида инграшини, маза қилаётганида қувончдан яйрашини аниқлашди.

Маълум бўлишича, ўсимликлар тарқатаётган сигналларни инсон қулоғи илғашга қодир эмас. Аммо немис физиклари яратган лазерли микрофон орқали уларни эшитса бўлади. Бирор хавф пайдо бўлганда ўсимликлар ўзидан этилен гази чиқаради. Ана шу пайтда ундан товуш тўлқинлари эшитилади. Хусусан, ўта захлик туфайли замбуруғлар ҳосил бўлгач, бодринглар юзидаги терисига доғ пайдо бўлишидан анча аввал улар роса йиғлар экан. Ҳа, сабзавот, мева ва гуллар биз ўйлаганимиздан ҳам ақллироқ эканлар. Улар қандай қилиб ёрдамга чақиришни ҳам билишаркан. Масалан қурт пайдо бўлса. ўсимлик барги газ чиқариб, бошқаларни хавфдан огоҳ этар ва шу билан унинг кушандаси бўлган чивинни чақираркан.

Бу маълумотлар ўсимликларни севувчилар улар билан кўнгилдан гаплашса, дарди, "стресс"и кетади, деган хулосага олиб келади. Айниқса, фермер ва боғбонлар учун бу билим мўл ҳосил олишда асқотади. Қийин, қийин вегетарианларга қийин. Зеро кўнгилчанлик боис ҳайвон гўштини истеъмол қилишдан тийилиб, фақат салатларга куни қолган бечора вегетарианлар энди бу озиғидан ҳам мосуво бўлса не ажаб. Ахир кесганингда бодринг ва помидорнинг чинқиришини билиб туриб, қандай бу ишга қўл уроласан.

Хуллас, ҳар нарсанинг ҳам чек-чегараси бор. Жумладан кўнгилчанликнинг ҳам.

Ён дафтар

ТИНИБ-ТИНЧИМАС ҲАМКАСБЛАР

"Дарахт бир жойда кўкаради"

90-йилларда "Шарқ юлдузи" журналида Саид Аҳмаднинг "Жимжитлик" романи, Абдулла Қаҳҳор ҳақидаги "Устоз чироғи" номли хотиралари эълон қилинган. Ўшанда журнал техник муҳаррири Юсуф Абдуллаев ёзувчининг уйига қатнаб, асарларнинг корректура нусхаларини ўқитиб келган. Юсуф илк бор ёзувчининг уйига борганида анча кеч бўлиб қолган экан. Қайтаётганида Саид Аҳмад ундан:

— Қаерда яшайсан, болам? – деб сўрабди.

— Чилонзорда.

— Ма, манави йигирма беш сўмни олгин-да таксида кетгин.

Юсуф пулни олиб, раҳмат айтиб жўнабди.

Журналда "Устоз чироғи"асари босилаётганда Юсуф яна Саид Аҳмадга корректурани олиб борибди. Вақт алламаҳал бўлиб қолган экан. Юсуф қайтаётганда Саид Аҳмад яна сўрабди,

— Қаерда яшайсан, болам?

Юсуф бу гал олисроқ жойни айтсам кўпроқ пул унади деган илинж билан:

— Қўйликда, - дебди.

Саид Аҳмад Юсуфнинг қўлига яна 25 сўм тутқазибди-да таксида кетишни тайинлагач, дебди:

— Ўтдан бетга кўрпангни орқалаб кўчаверма, болам, дарахт бир жойда кўкаради.

"Областной" зилзила

1966 йил 26 апрелдаги Тошкент зилзиласидан кўп ўтмай, Фарғона шаҳрида ҳам қаттиқ ер силкиниши рўй берган. Марҳум журналист ва ёзувчи Ҳабиб Нуъмон радиодан бу хабарни эшитиши билан фарғоналик дўсти Адҳам Ҳамдамга қўнғироқ қилиб, тинчлигини сўрабди. Шунда Адҳам Ҳамдам дебди:

— Ҳеч хавотирланма, дўстим, ҳаммамиз соғ-саломатмиз, уй-жойларимизга ҳам зарар етгани йўқ. Шаҳарда одатдаги ҳаёт давом этмоқда. Бизда бўлган зилзила "областной" зилзила "республиканский" эмас, бундай зилзиланинг кучи катта бўлмайди.

"Замон сенга боқмаса..."

Тошкентнинг Қани маҳалласидаги чойхонада ёзувчи Мурoджон Мансуровнинг "Шарқ юлдузи"да эълон қилинган янги романини "ювдик". Улфатчилик жуда зўр бўлди.

Дастурхонга фотиҳа қилиб тураётганимизда Анвар Эшонов:

— Муроджон, ижозатингиз билан дастурхонингиздаги олмадан биттасини оламан, - дедилар.

— Майли, олинг, бажонидил.

— Уйда бир неварам бор, - давом этди Анвар ака, - шуни пора олишга ўргатяпман. Эшикдан кириб борсам: "Дада, менга нима олиб келдингиз", деб қаршимдан чиқади. "Шу йўлингдан қайтма, бўтам", дейман эркалаб. Ахир, замон сенга боқмаса, сен замонга боқ, дейишган-ку!

"Эшонов ким бўлибди?.."

Анвар Эшонов "Совет Ўзбекистони"га ўтган пайтда у ерда собиқ комфирқа мансабдори Р.Нишоновга хешлиги бўлган одам ҳам ишлар экан. У Анвар акага: "Яхши жойга ишга келдингиз, Анваржон, жуда сизга мос жамоа. Айниқса, раҳбарлар отангиз Отабой Эшоновни яхши билишади, ҳурмат қилишади. Буни сиз учун аҳамияти катта" дебди. Бу гапини бир эмас, икки-уч бора такрорлайвергач:

— Отабой Эшонов ким бўлибди – дебдилар Анвар ака тоқатлари тоқ бўлиб. – Умри архивларда чанг босган папкаларни титиб ўтаётган, олти фарзандини маош билан боқаётган, ўн беш кун маош бўлмаса, ҳассасига таяниб қоладиган бир олим, холос... Мана, Нишонов бўлакча... Ўнта Эшоновнинг ўғли бўлгандан битта Нишоновнинг ити бўлган яхши...

Ҳалиги одам лавлагидай қизариб, иккинчи Анвар аканинг отаси ҳақида ҳам, ўзи ҳақида ҳам сўз айтмайдиган бўлибди.

"Қизил Ўзбекистон" нима демоқчи?

30-йиллар бошида "Ёш ленинчи" газетаси республика қишлоқ хўжалиги вазирлигидаги қинғир ишлар ҳақида танқидий мақола берган экан. Вазирлик мақолада айтилган танқидий фикрларни тан олмай, таҳририятни судга берибди. Газета ўз нуқтаи назарини ҳимоя қилиб яна мақола берибди.

Шунда "Қизил Ўзбекистон" газетасида "Ёш ленинчи" сувдан қуруқ чиқмоқчи" деган мақола эълон қилинибди. Икки кундан кейин эса "Ёш ленинчи"да бунга жавобан "Қизил Ўзбекистон" нима демоқчи?" сарлавҳали катта мақола берилган экан.

"Ўзбек адабиётининг фили" билан танишув

Ёзувчи Шуҳратнинг матбуотда илк шеърлари босилиб, эндигина жамоатчиликка танила бошлаган пайтлари экан. У Қуддус Муҳаммадийдан Ғуфур Ғулом билан таништириб қўйишни илтимос қилибди. Қуддус ака дўстининг илтимосини ерда қолдирмай, уни Ғафур Ғуломнинг уйига бошлаб борибди.

Уй эгаси меҳмонларни яхши қабул қилибди. Ҳаво анча совуқ экан. Меҳмонлар билан кўришиб, ҳол-аҳволларини сўрагач, Ғафур Ғулом Шуҳратга:

— Тур, кўмирхонадан кўмир олиб келиб, печкани ёқиб юбор, - дебди.

Шуҳрат печкани ёқиб, эндигина дастурхон ёнига ўтирган экан, Ғафур Ғулом ёнидан уч сўм чиқарибди:

— Манави пулни олгин-да, Бешёғоч бозоридан менга нос олиб кел.

— Хўп.

— Бозорнинг юқори қисмида, мисгарлик дўконининг ёнида Носир чўлоқ деган одам нос сотади. Ўшанинг носидан олгин, қолгани бўлмайди.

Шуҳрат ярим соатча йўқ бўлиб кетиб, иккинчи топшириқни ҳам адо этибди. У носни шоирга бериб, энди ўтирган экан, Ғафур Ғулом чойнакни тутқазибди:

— Муҳаррамга олиб бор, чойни янгилаб берсин, - дебди.

— Шуҳрат чойни янгилаб келибди. Шундан кейин Ғафур Ғулом ёш йигитни бошдан-оёқ синчиклаб кузатгач:

— Қуддус, бу болани менга таништирмадинг-ку, - дебди.

— Бу ёш шоир Шуҳрат Алимов, менинг шогирдим. Матбуотда анчагина яхши шеърлари босилган, - дебди Қуддус ака.

— Кўзим тушган шеърларига, маъқул шеърлар.

— Сизга жуда ихлоси баланд, кўп шеърларингизни ёд билади. Мени Ғафур акам билан таништириб қўйинг, деб анчадан бери мендан илтимос қилиб юрганди.

— Жуда яхши-да.

Шундан сўнг Ғафур Ғулом Шуҳрат билан адабиёт ва ижод ҳақида узоқ суҳбатлашибди.

— Хийлагина мулла экансан, ёзавер, бола, - дебди суҳбат ниҳоясида Ғафур ака ёш шоирга.

Меҳмонлар қайтадиган пайтда эса Ғафур Ғулом қўлини фотиҳага очиб, яна Шуҳратга мурожаат қилибди:

— Мен ўзбек адабиётининг фили бўлсам, Қуддус Муҳаммадий унинг туяси ҳисобланади. Сен шу туянинг бўйнидаги қўнғироғи бўлгин. Омин, Аллоҳу акбар!

Алиназар ЭГАМНАЗАРОВ

(Боши ўтган сонларда. Давоми бор)

HURRIYAT Sport

SPORT - BAR: ҲАММАСИ — ИШҚИБОЗЛАР УЧУН

Бундан бир неча ой аввал пойтахтимиз марказида "Ўзбекистон" шоҳкўчасининг шундоққина ўнг биқинида антиқа бир ошхона ишга тушди. Ашаддий ишқибозлар учун кутилмаган совға бўлган ошхонанинг антиқалиги шундаки, мижозлар у ерда турфа хил овқатлар тановул қилиш баробарида футбол, теннис ва бошқа спорт турлари бўйича халқаро мусобақаларни бемалол томоша қилишлари мумкин. Ишқибоз учун Англия премьеросининг шиддатли учрашувлари ёки машҳур "Formula-I" баҳсларини мириқиб томоша қилишдан ҳам завқлироқ машғулот бўлмаса керак. Тамаддихонанинг ташқи шийпонидаги спорт лавҳалари, хусусан, ЖЧ –2002 рекламалари ҳар қандай мухлисни ўзига жалб этади. Ички қисм (Sport bar)да эса юқорида айтганимиздек, мижозлар ҳам тамадди қилишлари, ҳам турли спорт мусобақаларини томоша қилишлари учун шароитлар муҳайё қилинган. Миллий чемпионатимиз, шунингдек, Италия, Германия, Англия биринчиликларига бағишланган сурат, жадвал, лавҳалар билан тўлдирилган футбол бурчаклари футболга қизиқмайдиганларни ҳам мухлисга айлантириб юборгудек даражада. Тўғриси бошқа ерда учрамагани учунми, спортга, футболга шунчалик эътибор бизни ҳайратга солди. "Sport bar" ҳақида ишқибозларда кенгроқ тасаввур уйғотиш мақсадида унинг ташкилотчиси ва раҳбари Алишер Азизовга айрим саволлар билан мурожаат қилдик.

2002 FIFA WORLD CUP KOREA JAPAN

—"Sport bar" асли қандай мақсадда ташкил этилганди?

— Юртимизда спортнинг, айниқса, футболнинг кўпминг сонли мухлислари бор. Айни шу спорт ишқибозлари қизиқишларини инобатга олган ҳолда "Sport bar"ни ишга туширдик. Қолаверса, бозор иқтисоди шароитида ҳамма нарса пул, даромад билан боғланишини ҳам яшириб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Бу ерда мижозлар қўли гул ошпазларимиз тайёрлаган ширин таомлардан баҳраманд бўлиш билан чекланмай, қизиқарли спорт мусобақаларини томоша қилиб ҳордиқ чиқаришлари мумкин. Ҳозирда биз жаҳоннинг 700 телеканали намойиш этаётган спорт учрашувларини олиб кўрсатаяпмиз. Мижозларимиз орасида спортчилар ҳам кўпчиликни ташкил этади. Шуни ҳам айтмоқчиманки, биз мижозлардан томоша учун қўшимча ҳақ олмаймиз.

— Унда трансляция учун кетган маблағ қандай қопланади? Халқаро телеканалларда олиб кўрсатилаётган учрашувлар арзонга тушаётгандир?..

— Ҳақиқатан ҳам трансляциялар катта маблағ талаб қиляпти. Яхшики, фаолиятимиз аввалида бунинг учун алоҳида чоралар кўрган эдик. Лекин биз ҳақиқий ишқибозлар кўпайиши тарафдоримиз. Ана шунда мижозларимиз сони ҳам ошади, фаолиятни янада кенгайтириш учун имкониятлар пайдо бўлади.

— Жаҳон чемпионати бошланишига саноқли кунлар қолди. Ишқибоз-мижозларни қандай янгилик кутяпти?

— Ҳозирча "Sport bar"да 5та монитор ишлаб турибди. Яқин кунларда улар сонини кўпайтирмоқчимиз. Ишқибоз-мижозларимизга ҳаяжонли футбол учрашувларини аъло даражада намойиш этиш учун оз вақт ичида катта телеэкранлар ўрнатишни ҳам мақсад қилиб қўйганмиз.

— "Sport bar"ни ҳар қандай хориж "bar"лардан қолишмайдиган даражага етказишга жамоангиз, қолаверса, раҳбар сифатида сизнинг анчагина меҳнатингиз сингтани кўриниб турибди. Ўзингиз ҳам ашаддий футбол ишқибози бўлсангиз керак?

— Саволингиз табиий. Кўпчилик шундай деб ўйлайди. Лекин мен футбол фанати эмасман. Бу елиб-югуриш, саъй-ҳаракатларимиз барчаси ишқибозлар учун! Мухлислар хурсанд бўлса, биз ҳам хурсанд бўламиз.

МУХЛИС суҳбатлашди.

Миллий чемпионатимизнинг 8-тур ўйинлари ниҳоясига етди. Унда қуйидаги натижалар қайд этилди:

"Навбаҳор" — "Нефтчи" - 2:1 (1:0)
"Андижон" — "Қизилкум" - 1:3 (1:2)
"Пахтакор" — "Металлург" - 5:0 (2:0)
"Трактор" — "Дўстлик" - 3:0 (0:0)
"Самарқанд-Д" — "Насаф" - 1:1 (0:0)
"Бухоро" — "Қўқон 1912" - 2:0 (0:0)
"Сўғдиёна" — "Зарафшон" - 2:0 (1:0)
"Машъал" — "Сурхон" - 2:1 (2:0)

8–турдан кейинги вазият

1. Пахтакор	8	8	0	0	26-1	24
2. Насаф	8	5	1	2	13-5	16
3. Қизилкум	8	5	0	3	15-9	15
4. Самарқанд-Д	8	4	3	1	10-5	15
5. Бухоро	8	4	1	3	10-16	13
6. Навбаҳор	8	4	0	4	14-12	12
7. Сўғдиёна	8	3	3	2	11-9	12
8. Металлург	8	3	2	3	6-11	11
9. Нефтчи	8	3	1	4	8-10	10
10. Дўстлик	8	3	0	5	8-15	9
11. Зарафшон	8	2	2	4	8-8	8
12. Андижон	8	2	2	4	9-12	8
13. Трактор	8	2	2	4	9-12	8
14. Қўқон 1912	8	2	2	4	7-12	8
15. Машъал	8	2	1	5	5-12	7
16. Сурхон	8	1	2	5	7-17	5

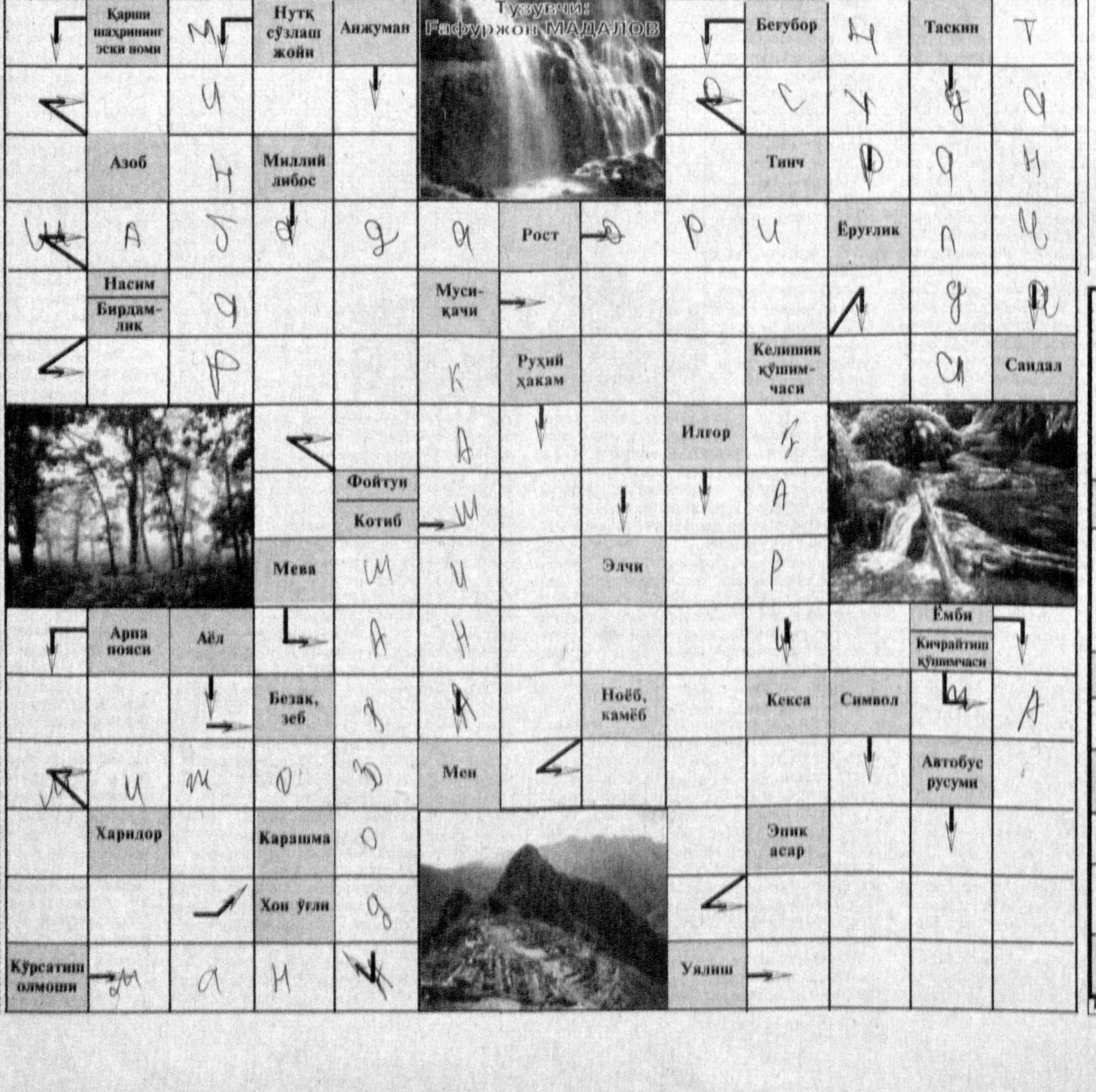

Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Амирқул КАРИМОВ

Таҳрир ҳайъати: Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Турсунали АКБАРОВ (махсус мухбир), Наим КАРИМОВ, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Озод ШАРАФИДДИНОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Телефон: 144-25-06, 133-69-45.

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Собиржон ЁҚУБОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди —20.00
Буюртма — Г - 373

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi.